

Anna Matvejeff-Haapaniemi

Lapsikuoro sosiaalisten taitojen kehittäjänä

Tutkimuskohteena Tapiolan Kuoro

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

2015

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Anna Matvejeff-Haapaniemi Lapsikuoro sosiaalisten taitojen kehittäjänä – Tutkimuskohteena Tapiolan kuoro 33 sivua + 2 liitettä 8.5.2015
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaaja(t)	MuT Annu Tuovila
<p>Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää ja tuoda esille, kuinka kuoroyhteisössä toimiminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja. Kuorolaulu on harrastuksena monipuolinen ja kokonaisvaltaisesti kehittävä. Lapsen ja nuoren sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta kuoro on sosiaalisena ympäristönä ainutlaatuinen ja sillä on positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten kehitykseen.</p> <p>Tutkimuskohteena on Tapiolan kuoron yhteisö. Laadullisen tutkimuksen menetelmillä haastateltiin 20 nuorta laulajaa ja asiantuntijana kuoron taiteellista johtajaa. Haastattelujen perusteella kuoroharrastus on lapsille ja nuorille tärkeä ja rakas harrastus. Kuorolaisten sosiaalinen kanssakäyminen ja vuorovaikutustaidot ovat parantuneet ja sosiaalinen verkosto kasvanut olennaisesti. Myös tutustuminen uusiin ihmisiin ja kommunikointi vierailta kielillä ovat parantuneet merkittävästi.</p> <p>Tapiolan kuoro toimii monessa asiassa hyvänä esimerkkinä myös aikuiskuoroille. Pedagogiset menetelmät, kuorolaisten vahvuuksien hyödyntäminen ja yhteisölliset toimintatavat vahvistavat kuorolaisten musiikillista minäkuvausta sekä vaikuttavat lauluun ja sointiin. Aikuiskuoroissa harjoitusten frekvenssi vaikuttaa oppimisprosessiin, kun taas kaksi kertaa viikossa harjoittelevan lapsikuoron prosessi on dynamisempi.</p> <p>Haastava musiikki kehittää lasten musiikkimakua ja heidän arvioitaan ”hyvästä” ja ”huonosta” musiikista. Kun on selvinnyt voittajana haastavan ja vaikean musiikkikappaleen tulkinnasta kehittyä myös asiantuntijaksi ”hyvän” ja ”huonon” suorituksen suhteen. Musiikin korkeatasoinen tekeminen harrastustoiminnassa onkin tärkeää musiikkikasvatuksen näkökulmasta.</p> <p>Tapiolan kuorolaisista on kasvanut kuoronjohtajia, kapellimestareita, säveltäjiä, laulajia, pianisteja, viulisteja, musiikkipedagogeja. Kuorolaisen näkökulmasta on kuitenkin merkityksellistä, että lapsesta kasvaa itseensä luottava ja sosiaalisesti taitava tiimityöskentelijä. Yksilön identiteetin kehittymisen näkökulmasta tällainen lapsikuoroyhteisö voi luoda arvokkaan perustan, joka antaa eväitä myös aikuisiän ja työelämän haasteisiin.</p>	
Avainsanat	sosiaaliset taidot, yhteisöllisyys, kuoro, ryhmätyöskentely, Tapiolan kuoro, lapset, nuoret, musiikin oppiminen

Author Title Number of Pages Date	Anna Matvejeff-Haapaniemi Children's Chorus as a Social Skills Developer –A Case Study of Tapiola Chorus 33 pages + 2 appendices May 8, 2015
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation Option	Early Childhood Music Education and Community Music
Supervisor	Annu Tuovila, DMus
<p>The main objective of this thesis is to clarify and highlight, how activities in choral community develop the social skills of children and teenagers. This study confirms the impression that choral singing is a versatile and comprehensive activity. A chorus is a unique social environment from the perspective of developing social skills of young singers. There is no doubt that singing in a chorus has a positive influence on how children and young people succeed in their everyday life.</p> <p>I study the topic in the context of Tapiola Chorus. With the use of qualitative methods, I interviewed 20 young singers and the artistic director of the chorus. According to the interviews, singing in the chorus is a very important and beloved activity for children. According to this study, the social interaction and interpersonal skills of children have improved and the social network has increased significantly. The survey also showed improvement in getting to know new people and communicating in different languages.</p> <p>The Tapiola Chorus is a good example to adult choruses in many ways. Pedagogical methods, utilizing the strengths of individual singers and communal ways of working strengthen the musical self-image of members of the chorus and have an effect on singing and sound. In adult choruses, the frequency of meeting only once a week influences the learning process. The fact that Tapiola Chorus rehearses twice a week makes the process much more dynamic.</p> <p>A challenging repertoire of music develops the musical taste of children and their perceptions of "good" and "bad" music. When you have mastered a challenging piece of music, you are also capable of an objective analysis of what is "good" and what is "bad". Making high quality music in a community, which is based on voluntary participation is crucial from the perspective of music education.</p> <p>The members of Tapiola Chorus have become choral directors, conductors, composers, singers, pianists, violinists, and music pedagogues. From the perspective of choral singers, it is relevant that their self-confidence grows and they develop into skilled team players. A community such as the Tapiola Chorus can create a valuable base for the growth of identity of an individual as well as prepare them for their future work.</p>	
Keywords	Social skills, communality, chorus, team work, Tapiola Chorus, children, teenagers, learning music

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tapiolan kuoron historiaa	2
2.1	Pohjolasta Hyökkiin	2
2.2	Koulukuorosta maailmalle	4
2.2.1	Suomalainen musiikki	5
2.2.2	Kuoro yhteisönä	5
2.2.3	Tapiolan kuoron musiikkikasvatus	6
2.3	Muuta aineistoa	8
3	Lapsen ja nuoren kehitys osana kuoroympäristöä	8
3.1	Keskilapsuus	8
3.1.1	Kognitiivinen kehitys	9
3.1.2	Tunne-elämän kehitys	10
3.2	Nuoruus	11
3.2.1	Sosiaaliset suhteet	12
3.2.2	Minäkuva ja ystävyyssuhteet	12
4	Sosiaalisuuden monimuotoisuus	13
4.1	Mitä sosiaalisuus on?	13
4.2	Sosiaalisuus lapsen kehityksessä	15
4.3	Minäkuvan rakentuminen ja musiikillinen minäkäsitys	16
4.4	Itsetunto	17
4.5	Oppimisen sosiaalisuus	18
4.6	Ryhmytyöskentely	20
5	Opinnäytetyön toteutus	22
6	Kuorolaisten kokemuksia	24
6.1	Viihtyminen kuorossa	24
6.2	Aikuiset kuorolaisten silmin	25
6.3	Muistoja ja ideoita	26
6.4	Kuoro sosiaalisena ympäristönä	26
6.5	Omat muistoni	27
7	Pohdinta ja kehittämissuhteet	28

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset Tapiolan kuoron laulajille

Liite 2. Haastattelukysymykset Pasi Hyökille

1 Johdanto

Olen laulanut 16 vuotta erilaisissa kuoroissa ja huomannut henkilökohtaisesti, kuinka suuri merkitys kuoroyhteisöllä on sosiaalisten taitojen kehittymiselle ja erilaisten verkostojen rakentumiselle. Viime vuosien aikana olen toiminut ammatillisessa yhteistyössä Tapiolan kuoron kanssa, mistä sain kimmokkeen tutkia ilmiötä lapsikuoron näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää ja tuoda esille, kuinka kuoroyhteisössä toimiminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja.

Tutkimuksen kohteena on laajaa kansainvälistä tunnustusta saavuttanut Tapiolan kuoro. Keskeinen tutkimuskysymys on: mihin osa-alueisiin lapsikuorossa tulisi keskittyä, kun halutaan kehittää lasten sosiaalisia taitoja kuoroyhteisössä? Lasten sosiaalisten taitojen kehittymisen lisäksi on tarkoitus kuvata erityisesti Tapiolan kuoron menestystarinan mukana kasvaneitten nuorten sosiaalista kehitystä.

Kulttuuriharrastus ja erityisesti musiikkiharrastus lisäävät merkittävästi hyvinvointia. Tutkimusten mukaan kuorolaulu on sosiaalinen harrastus, joka liittyy erityisesti sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaaliseen pääomaan. (Siljander&Louhivuori, 2014) Kuoro onkin sosiaalisten taitojen kehittämisen näkökulmasta mielenkiintoinen yhteisö. Kuorossa laulamisen merkitystä elämänlaadulle ja hyvinvoinnille on tutkittu aikuisten keskuudessa (esim Siljander&Louhivuori, 2014, Salmenkangas, 2010), mutta lapsikuorojen osalta vastaavaa tutkimusta on varsin vähän.

Kysymyksessä on laadullinen tutkimus. Opinnäytetyön aineisto koostuu kuorolaisten haastatteluista. He ovat kouluikäisiä, 8-20-vuotiaita. Ikähaitari on suuri, sillä Tapiolan kuoron traditiona on mahdollistaa kuorolaulu kaiken ikäisille lapsille ja nuorille. Haastatteluun osallistuneet laulajat olivat keskimäärin 10-16-vuotiaita muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kuorolaisten osalta haastattelut toteutettiin strukturoituna ryhmähaastatteluna. Lisäksi asiantuntijana haastattelin kuoron taiteellista johtajaa. Opinnäytetyön tietoperusta rakentuu aihepiiristä tehdyistä aikaisemmista tutkimuksista, kirjallisuudesta ja artikkeleista. Oma kokemukseni kuorotoiminnasta toimii myös osana tiedon perustaa.

Ammatillinen kehittämistyöni keskittyy sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen kuorossa. Nostan työssäni esille erityisesti viihtyvyyden ja ryhmätyöskentelyn.

Aineistoa kerätessäni vastaan tuli paljon kuoropedagogiikkaan liittyviä tutkimuksia väitöskirjoista pro gradu –tutkielmiin ja opinnäytetöihin, joista poimin itselleni olennaisen tiedon. Löysin myös artikkeleita liittyen kuoroharrastuksen terveysvaikutuksiin. Tutkimukset oli tehty enimmäkseen vanhemman väestön näkökulmasta. Siksi halusin tuoda esiin uuden näkökulman opinnäytetyössäni. Korostan myös kuoroharrastuksen tärkeyttä lasten yleisessä kehityksessä.

Lapsikuorotoiminnan näkökulmasta ammatillinen kehittämistyöni tarjoaa kuoroyhteisön sosiaalisen toiminnan kehittämiseen taustatyökaluja. Koulu yhteisön on myös mahdollista soveltaa tutkimustuloksia musiikin opetukseen ala- ja yläkoulussa. Vanhemmille tutkimus tarjoaa syventävää tietoa siitä, kuinka merkittävästi kuoroyhteisö voi vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja. Julkishallinnon kannalta toivon, että työni kannustaa kuntia ja kaupungeja tukemaan lasten kulttuuritoimintaa entistä enemmän.

2 Tapiolan kuoron historiaa

2.1 Pohjolasta Hyökkiin

Erkki Pohjola perusti Tapiolan kuoron vuonna 1963. Pohjola toimi tuolloin Tapiolan yhteiskoulun musiikinopettajana. Kuoro toimi yhteistyössä yhteiskoulun kanssa ensimmäiset vuodet ja rinnalle syntyi myös kamariorkesteri. Nämä kokoonpanot täydensivät muuta koulumusiikin opetusta ja koulun oppilaat pääsivät toimimaan monipuolisessa musiikkiympäristössä. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 51.)

Pohjola otti paljon vaikutteita musiikkikasvatuksen pioneereilta Zoltán Kodálylta ja Carl Orffilta. Kodály voikin kutsua lapsikuorokulttuurin edelläkävijäksi. Pohjola tapasi Kodály'n vuonna 1964 Budapestissa ISME:n (International Society for Music Education) konferenssissa. Tuolloin Pohjola tutustui Kodály'n solmisaatiometodiin ja seurasi koulumusiikin opetusta. Carl Orffin hän tapasi Salzburgin Orff-instituutissa samana vuonna. Näiden tapaamisten jälkeen Pohjolalla oli entistä vahvempi motivaatio kokeilla näkemäänsä opetusmetodeja Suomessa. Hän halusi kuitenkin muokata näkemäänsä suomalaisille lapsille sopivaksi. Hän opetti soittamista, laulamista ja nuotinlukua järjestelmällisesti. Yleinen trendi 1960-luvun musiikissa oli olla luova. Pohjolan tiukka metodi ja

suunnitelmallisuus erottui muusta massasta. Hänen tapansa opettaa perustui siihen, että lasten kannalta jatkuvuus ja edistyminen oppimisessa on tärkeää. Improvisaatiotakin on oltava tiedostetut toiminnan rajat, sillä tavoin mielikuvitus lähtee liikkeelle. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 53.)

Euroopan historiassa kuorolaululla on pitkät perinteet. Kirkoissa ja sisäoppilaitoksissa on kouluttu kirkasäänisiä poikasopraanoja ja –alttoja hyvällä menestyksellä. Tyttöjen mahdollisuus laulaa kuoroissa aukesi kuitenkin vasta toisen maailmansodan jälkeen. 1940- ja 1950-luvuilla Bulgariassa ja Unkarissa muun muassa Kodály kehitti lapsikuoroa nykyaikaisemmaksi. Lähtökohta Tapiolan kuoron toiminnalle oli lapsen näkökulma, oma luovuus ja musikaalisuus. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 13.)

Tapiolan kuoron noustessa yhä enemmän esille myös kansainvälisesti, kehittyi kuoroa kuvaava käsite ”Tapiola Sound”, josta kuoro tunnetaan edelleen. Richard Dyer kirjoitti vuonna 1982 The Boston Globessa arvion kuoron konsertista. Hänen mukaansa kuoro oli upea instrumentti, jonka sointi oli ainutlaatuinen ja ei verrattavissa. Hän kuvasi kuoron sointia virkistäväksi ja puhtaaksi ja vertasi sitä Suomen järvissä virtaaviin, raikkaisiin vesiin. (Pohjola & Tuomisto, 1992, 99.)

Kuoron sointi herätti mielenkiintoa, sillä kuorossa lauloi sekä tyttöjä että poikia, alaluokalaisista parikymmenvuotiaiksi asti. Tapiolan kuoron perustamisen aikaan sekakuorot eivät olleet vielä yleistyneet ja usein laulajisto oli jaettu iän mukaan eri tasoisin kuoroihin. Tapiolan kuoro esiintyi Erkki Pohjolan johdolla yli 30 vuoden ajan ympäri maailmaa. Pohjola jätti kuoronjohtajan korokkeen vuonna 1994. Hänen tilalleen valittiin Kari Ala-Pöllänen. (Pohjola & Tuomisto, 1992.; Historia. 2014.)

Kari Ala-Pöllänen on koulutukseltaan opettaja, kuten Pohjolakin oli. Ala-Pöllänen toimi ennen Tapiolan kuoron johtajuutta Jyväskylässä Vox Aurea -lapsikuoron sekä mieskuoro Sirkkojen johtajana. Hän toimi Erkki Pohjolan kanssa yhteistyössä moneen otteeseen ennen omaa johtajakauttaan Tapiolan kuorossa. He tunsivat toisensa hyvin ja Ala-Pölläsen mukaan heidän samantyyppinen taustansa vaikutti yhteistyön sujuvuuteen, vaikka heillä olikin välillä erimielisyyksiä asioiden toteutustavoista (K. Ala-Pöllänen, Tapiolan kuoro 50 vuotta, 2013). Ala-Pöllänen ei lähtenyt muuttamaan kuoron toimintaa radikaalisti vaan jatkoi Pohjolan viitoittamalla tiellä. Johtaja vaihtui jälleen vuonna 2008, kun Pasi Hyökki astui kuoron eteen.

Pasi Hyökki on koulutukseltaan musiikin maisteri ja kuoronjohtaja. Hän toimi ennen Tapiolan kuoron johtajuutta kamarikuoro Emo Ensemblen taiteellisena johtajana. Tapiolan kuoron ohella hän johtaa Ylioppilaskunnan laulajia sekä lauluyhtye Tallaa. Hyökki on myös entinen Tapiolan kuorolainen, hän lauloi Erkki Pohjolan johdolla vuosina 1980-89. Hyökki jatkaa työtään lapsikuorokulttuurin parissa tuoden Tapiolan kuoron tradition ja perinnön 2010-luvulle. (Taiteellinen johtaja. 2014.)

2.2 Koulukuorosta maailmalle

Tapiolan kuoro on ollut alusta saakka aktiivinen toimija musiikin saralla sekä kotimaassa että ulkomailla. Vuonna 1965 kuoro voitti ensimmäisen palkinnon Suomen Yleisradion valtakunnallisessa koulukuorojen kilpailussa. Kansainväliseen maineeseen kuoro nousi vuonna 1971, kun Tapiolan kuoro voitti BBC:n järjestämän kansainvälisen Let the Peoples Sing- kuorokilpailun. Tapiolan kuoro voitti oman koulukuorosarjansa ja sai koko kilpailun pääpalkinnon, BBC Silver Rose Bowlin. Merkittävin palkinto tuli kuitenkin vuonna 1996, kun Tapiolan kuoro palkittiin UNESCO:n esittävän taiteen palkinnolla, joka jaettiin ensimmäistä kertaa musiikin alalle. Erkki Pohjolan ja Kari Ala-Pölläsen yhteistyön tulos kantoi hedelmää. Vuonna 2005 Suomen Yleisradio valitsi Tapiolan kuoron Vuoden nuorisokuoroksi. Kilpaileminen jäi kuitenkin pian voittojen jälkeen pois Tapiolan kuoron agendasta. Vaikka Erkki Pohjola tunnettiin urheilijamiehenä, hän kuitenkin suhtautui kilpailemiseen myös kriittisesti. Pohjolan mielestä liiallinen kilpailu musiikkielämässä voi johtaa turhaan voiton tavoitteluun kokonaisvaltaisen musiikin tekemisen kustannuksella. Suorituskyky korostuu ja persoonallisuuden arviointi kilpailutilanteessa on vaikeaa. (Pohjola&Tuomisto, 1992. 71.)

Matkat, konsertit ja levytykset ovat kuuluneet Tapiolan kuoron työskentelyyn olennaisena osana. Vuosittain järjestettävät joulukonsertit saivat vastikään jouluna 2014 uuden ilmeen ja konseptin. Aiemmin *Katso ihme taivainen* –nimellä pidetyt konsertit vaihtuivat 51 vuoden jälkeen *Valo* –nimiseen speaktaakkeliin. Yleisesti ohjelmistossa on tapahtunut pieniä muutoksia, mutta myös vanhoja kappaleita on otettu takaisin repertuaariin. Monipuolinen ja kansainvälinen ohjelmisto on helppo viedä maailmalle konsertteihin. Tapiolan kuoro herättää yhä edelleen ihastusta minne tahansa kuoro matkansa suuntaakin.

2.2.1 Suomalainen musiikki

Tapiolan kuoro on toiminut alusta asti Suomen eturivin säveltäjien ja ulkomaisten säveltäjien kanssa. Yhteistyö on toiminut hyvin ja kuorolle onkin omistettu monia teoksia. Muun muassa Einojuhani Rautavaara, Aulis Sallinen, Kaija Saariaho, Olli Kortekangas, Pekka Kostianen sekä Heikki Sarmanto ovat säveltäneet Tapiolan kuorolle, hyvällä menestyksellä. Tapiolan kuoro onkin omalta osaltaan toiminut suomalaisen kuoromusiikin levittäjänä maailmalla.

Suomalainen kansanmusiikki on kuulunut myös Tapiolan kuoron ohjelmistoon jo Erkki Pohjolan aikana. Lauluun yhdistettynä soitto ja tanssi ovat luoneet kuoron esityksistä monipuolista kuultavaa ja nähtävää, lappalaisista joikuista kalevalaisiin tervetulolauluihin.

Soittimien läsnäolo on Tapiolan kuorossa itsestäänselvyys. Kuoroon pyrkiessä täytyy osata soittaa vähintään yhtä instrumenttia laulamisen lisäksi. Jokainen laulaja siis hyödyntää monipuolista muusikkouttaan kuoroharrastuksessa. Johtajan on helppo koota erilaisia kokoonpanoja kuorolaisista itsestään ja samalla laulajat saavat harjoitella kamarimusiikkia yhdessä. Usein eri teoksissa tarvittavia sooloja ovat soittaneet kuoron riveistä tulleet laulajat, ulkopuolisia solisteja on harvoin tarvittu.

2.2.2 Kuoro yhteisönä

Tapiolan kuorossa toimii luottamus. Lapset ja nuoret muodostavat suuren yhteisön, jota johtajan täytyy pystyä hallitsemaan. Johtajuus ei kuitenkaan tarkoita yksinvaltaa. Kuorolaiset ovat osa kokonaisuutta ja johtaja tekee heidän kanssaan yhteistyötä. Erkki Pohjolan mukaan molemminpuolinen luottamus syntyy, kun lapset ovat vakuuttuneita siitä, ettei heitä käsitellä alaisina vaan työtovereina (Pohjola & Tuomisto, 1992, 15). Sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta tällainen kohtelu antaa lapsille kuvan siitä, että he ovat yhtä tärkeitä työprosesseissa kuin aikuisetkin.

Tapiolan kuorossa on tapana valita kuorokummi jokaiselle uudelle laulajalle. Vanhemmat laulajat opastavat juuri kuoroon tulleita pienempiä laulajia rivistä käsin. He neuvovat nuorempiaan nuotinluvun, stemmaharjoittelun, yleisten sääntöjen ja esiintymistapojen kanssa. Matvejeff kirjoittaa Tapiolan kuoron 50-vuotisjuhlakirjassa siitä, miten erityinen ja ainutlaatuinen kuoron sosiaalinen yhteisö on. Siellä oppii tulemaan toimeen

kaikkien kanssa, laulun ja leikin avulla laulajat tutustuvat eri kulttuureihin. Kansainvälinen tunnelma on alusta asti luontevaa ja laulajat oppivat siihen pienestä pitäen. Ulkomailla saadut kokemukset ja ystävät ovat luoneet kuorolaisista maailmankansalaisia. Se näkyi matkoilla siten, että parhaan kielitaidon omaava sai hoitaa ostokset kauppoissa. (P. Matvejeff, Tapiolan kuoro 50 vuotta, 2013, 57)

Kuoron taustajoukot ovat myös suuri, mutta usein näkymätön osa organisaatiota. Tapiolan kuoron henkilökuntaan kuuluu taiteellisen johtajan lisäksi toiminnanjohtaja, äänenhuoltaja ja huoltaja. Toiminnanjohtajana on toiminut keväästä 2013 Virpi Eroma. Hänen tehtävänä on hoitaa kaikki talouteen, markkinointiin ja konserttijärjestelyihin liittyvät asiat. Äänenhuoltajan tehtäviin kuuluu kuorolaisten kouluttaminen terveeseen äänenmuodostukseen ja hyvään yhteissointiin. Olen itse toiminut marraskuusta 2014 alkaen äänenhuoltajan tehtävässä. Kuoron huoltajan tehtävänä on pitää huolta kuorolaisista, olla läsnä. Huoltaja kulkee kuoron mukana koko ajan, niin harjoituksissa kuin matkoilla ja konserteissakin. Häneltä pyydetään kurkkukipuun apua, metsästetään puuttuvia nuotteja ja kysellään huonepareja hotellia varten. Huoltaja on kuorolaisten tuki ja turva. Tällä hetkellä huoltajana toimii Hanna Krogius.

Tapiolan kuorolle ominaista on myös vanhempien aktiivisuus. Kaikilla kuoron ulkomaanmatkoilla on mukana huoltajia, usein lääkärin tai sairaanhoitajan ominaisuudessa. Myös kotimaassa vanhempien osallisuus esimerkiksi konserteissa on ihailtavan aktiivista. Vanhempien tuki ja apu on myös kuorolaisten motivaation kannalta merkittävää. Harrastuksen jatkaminen on mukavampaa, kun koko perhe on mukana toiminnassa.

2.2.3 Tapiolan kuoron musiikkikasvatus

Tapiolan kuoron perustamisesta 1963 lähtien kuoron toiminnan perustana on ollut musiikkikasvatus. Useat saman ajan lapsikuorot eivät toimineet kasvatuksen näkökulmasta järjestelmällisesti vaan lapset lauloivat kuorossa ilman sen suurempaa päämäärää tai tavoitetta. Tapiolan kuoro herättikin huomiota poikkeavalla, monipuolisella ja vaativalla ohjelmistollaan. Kuorolaisista huokui kuitenkin laulamisen ilo ja riemu. Pohjolan tavoitteena oli antaa tilaa lapsen omalle luovuudelle ja musikaalisuudelle. Niiden avulla taiteellisia tavoitteita pystyi asettamaan yhä korkeammalle. Yhdessä tekeminen ja laulamisen riemu kehittävät lapsia ja tavoitteisiin pyrkiminen ei ole enää itseisarvo. Aino Aaltosen (2004) mukaan Tapiolan kuoron toiminnassa yhdistyvät luonnollinen äänenkäyttö, laulun, soiton ja liikunnan monipuolinen yhdistäminen ja musiikkikasvatus. Kun

tähän vielä yhdistyy kansainvälinen toiminta ja yhteistyö säveltäjien kanssa, muodostuu otollinen ympäristö musiikin tekemiselle ja henkilökohtaiselle kasvulle. (Aaltonen, 2004, 12.)

Hyökki tuo haastattelussaan esille israelilaisen lapsikuorojohtaja Maya Shavitin kuoropedagogiaa ja tapaa työskennellä lasten kanssa. Shavit avaa teoksen luetuttamalla tekstejä lapsilla ja analysoi niitä lasten kanssa yhdessä. Kun tekstin analysoinnin jälkeen otetaan itse teos esille, huomataan helpommin, kuinka säveltäjä on käyttänyt tekstin lauseita ja teos avautuu laulajalle paljon nopeammin. Tällainen pedagoginen ote nopeuttaa oikeanlaisen kokonaistulkinnan löytämistä.

Hyökin lähestymistapa poikkeaa Shavitin pedagogisesta otteesta siten, että Hyökki menee suoraan kiinni kokonaistulkintaan saadakseen aikaan mahdollisimman soivan lopputuloksen. Tämä johtaa Hyökin kokemuksen mukaan usein siihen, että joskus vuosien päästä teos avautuu kokonaisuudessaan laulajalle. Toisaalta, teksti saattaa ohjata liikaa tekemistä ja joskus on hyvä opetella teos ensin nuottien kautta ja sitten vasta tekstin avulla.

Lauloin itse Tapiolan kuorossa vuosina 1998-2004. Noiden vuosien aikana en oppinut pelkästään laulamaan vaan opin monia muitakin asioita. Kuoroharrastus vei paljon vapaa-aikaa ja teetti paljon töitä. Meille painotettiin heti alusta lähtien, että Tapiolan kuoro tulee tärkeysjärjestyksessä koulun jälkeen seuraavana. Olin kuitenkin valmis panostamaan kuoroon täysillä. Ohjelmiston opettelussa sain apua sisaruksiltani, jotka lauloivat myös kuorossa. Kuorokummeiltani opin käyttäytymissääntöjä, esityksissä olemisesta ne olennaisimmat vinkit (liikuttele varpaita, pidä polvet vähän koukussa, muista syödä ennen konserttia, juo vettä) ja nuotinlukuun liittyviä asioita. Välillä kappaleissa saattoi olla 16 eri stemmaa ja oman diviisin löytäminen oli hieman hankalaa. Kummilta sai tarpeen tullen yliviivaustussin merkkeistä varten ja lisätukea vaikean harmonian hahmottamiseen. Osittain Tapiolan kuoron myötävaikutuksesta hakeuduin itse opiskelemaan musiikkikasvatusta. Monet vanhoista kuorolaisista ovat opetus- ja musiikkialalla. Kuorosta saadut ystävät ovat edelleen elämässäni aktiivisesti mukana ja yhteiset muistot ja kokemukset jaksavat naurattaa uudelleen ja uudelleen.

2.3 Muuta aineistoa

Kerätessäni materiaalia opinnäytetyötäni varten pyrin löytämään viittauksia sosiaalisten taitojen kehitykseen. Aino Aaltonen kirjoittaa pro gradu-tutkielmassaan kuoroharrastuksen vaikutuksista sosiaalisiin taitoihin ja puhuu siitä, kuinka kuorolaiset olivat yhtä perhettä, ikään katsomatta. He osasivat arvostaa erilaisuutta ja olivat mielestään suvaitsevaisempia. Yhteisön käyttäytymistavat ja muut käytöstavat opittiin kuoroharrastuksen parissa ja Aaltosen tutkimukseen osallistuneet kokivat olevansa aktiivisempia ottamaan vastuuta ja sovittelemaan riitatilanteita. (Aaltonen, 2003)

Myös Tuomas Erkkilä kirjoittaa väitöskirjassaan sosiaalisten taitojen kehittymisestä ja niiden yhteydestä kuoroharrastukseen. Erkkilä kirjoittaa, miten yhteistoiminnallisesti johtaminen ja pyrkimys sosiaalisten taitojen kehittämiseen palveli kuoron kasvatuksellista toimintaa. (Erkkilä, 2013)

3 Lapsen ja nuoren kehitys osana kuoroympäristöä

Lapsen kehitykseen vaikuttaa olennaisesti eri ikäkaudet. Ikäkaudet voi jakaa useampaan osaan (varhaislapsuus, keskilapsuus, nuoruus, aikuisuus, vanhuus), joista tässä luvussa käsittelen keskilapsuutta (6-12-vuotiaat) sekä nuoruutta (13-19-vuotiaat). (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila. 2014) Tapiolan kuoron laulajisto koostuu kouluikäisistä, noin 8-20-vuotiaista lapsista ja nuorista. Kuoro toimii heille sosiaalisena kasvuympäristönä, joka vaikuttaa heidän kokonaisvaltaiseen kehitykseen.

3.1 Keskilapsuus

Keskilapsuudessa tapahtuu tärkeitä muutoksia sekä lapsen elämässä että esimerkiksi lapsen ja aikuisen välisessä suhteessa. Sen aikana lapsi siirtyy kotia laajempaan sosiaaliseen ympäristöön kuten esimerkiksi kouluun. Nämä muutokset vaikuttavat kehityksen kognitiiviseen ja sosioemotionaaliseen puoleen sekä käyttäytymiseen. Yhdessä biologinen ja kognitiivinen kehitys antavat mahdollisuuksia itsenäisemmälle toiminnalle. Vastuunkantaminen omasta toiminnasta lisääntyy keskilapsuuden aikana. Myös myönteinen käsitys omasta osaamisesta ja selviämisestä eri sosiaalisissa ympäristöissä

vaikuttaa keskeisesti lapsen kehitykseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Positiivinen minäkäsitys, tavoitteet ja toiveet oppimisen suhteen muodostavat suojan käyttäytymisongelmilta. Mikäli lapselle muodostuu negatiivinen minäkäsitys, se saattaa vaikuttaa lapsen älylliseen ja emotionaaliseen kehitykseen. Myöhemmin minäkäsityksen vaikutukset näkyvät tunne-elämän ongelmina, esimerkiksi masentuneisuutena, levottomuutena tai aggressiivisuutena. (Nurmi ym., 2014)

Pasi Hyökin mukaan Tapiolan kuoron laulajilla on hyvät mahdollisuudet toimia esimerkiksi solistina kuoron edessä tai osallistua erilaisiin instrumenttikokoonpanoihin erilaisissa kuoroteoksissa. Jokaisella laulajalla on myös vastuu omasta äänestään sekä stemmastaan. Kuoro toimii suurena kokonaisuutena, mutta jokaisen, yksittäisen laulajan panos on tärkeä.

Keskilapsuuteen liittyy myös fyysinen kasvu, aivojen kehittyminen sekä motoriset taidot. Fyysinen kasvu on varsin tasaista, vaikka lähempänä 12 vuoden ikää alkaa näkyä jo puberteetin vaikutukset esimerkiksi pituuskasvussa. Aivojen kehittyessä myös lapsen havaintotaidot kehittyvät. Aivojen toiminta keskittyy silloin suppeammalle alueelle ja siten vaikuttaa myös lapsen ajattelun muuttumiseen. Tämä on myös kuorolaulussa olennaista, sillä nuotinlukutaito ja muu abstraktimpi tapa ajatella ovat perusvaatimuksia kuorolaulua opetellessa. Fyysisellä kehityksellä on myös suuri sosiaalinen merkitys. Lapsen fyysinen aktiivisuus kehittää sosiaalista kanssakäymistä ja harjoittaa myös psykologisessa mielessä lapsen arviointia omista voimistaan ja taidoistaan suhteessa ikäisiinsä. Jos sosiaalisissa taidoissa on puutteita, saattaa fyysisestä tilanteesta syntyä konfliktitilanne. Lapsen itsearvostus ja minäkäsitys saattavat myös kärsiä, mikäli lapsella on motorisia vaikeuksia tai muita fyysiseen osaamiseen liittyviä ongelmia. (Nurmi ym. 2014)

3.1.1 Kognitiivinen kehitys

Keskilapsuuden aikana ajattelu kehittyy, minkä vuoksi lapset pystyvät muistamaan samaan tilanteeseen liittyviä asioita helpommin. Lapsi alkaa ymmärtää, että vaikka jotkin ulkoiset piirteet muuttuisivatkin, ominaisuudet pysyvät samoina. Toisin sanoen, kaikki ei ole aina sitä, miltä näyttää. Hänen ajattelunsa joustaa entistä enemmän ja harkintakyky esimerkiksi ongelmanratkaisutilanteessa kasvaa. Myös lapsen egosentrisyys vähenee ja hän kykenee pikku hiljaa ymmärtämään asioita toisen ihmisen näkökulmasta.

Myös käsitys siitä, että toinen voi tulkita sosiaalisen tilanteen toisin, kehittyy kouluiässä. (Nurmi ym. 2014)

Oppiminen on keskeinen asia keskilapsuuden aikana. Tutkimusta oppimisesta on tehty monilla tahoilla. Vygotskyn sosiaalis-kulttuurinen teoria linkittyy hyvin myös kuorossa laulamiseen. Hänen mukaansa lapsen ja hänen läheistensä välinen vuorovaikutus on avainasemassa oppimisessa. Kulttuuriin liittyvät traditiot, taidot ja arvot välittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Lapsi on aktiivinen osallistuja yhteisön toiminnassa. Sosiaalis-kulttuurinen ympäristö ja vuorovaikutus muokkaavat näin lapsen kehitystä. Verrattuna Piaget'n omaan ajatukseen oppimisesta toiminnan ja kokemusten kautta, Vygotskyn teoria on käytännönläheisempi ja sosiaalisempi lähestymistapa. Myös aikuisen rooli on aktiivisempi kognitiivisen kehityksen tukemisessa. (Nurmi ym. 2014)

Oppimiseen vaikuttaa useat ominaisuudet, joista kognitiiviset taidot ovat vain yksi osa. Sen lisäksi siihen vaikuttaa sosiaaliset taidot, motivaatio ja käsitys itsestä oppijana. Motivaatio kehittyy ympäristön vaikutuksesta, esimerkiksi pätevyyden, itsenäisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemusten kautta. Motivaatiolla tarkoitetaan arkipuheessa useimmin pysyvää, jokaiselle ominaista oppimiseen vaikuttavaa piirrettä. Käsitys omista taidoista vakiintuu keskilapsuuden alussa. Hyvät kokemukset ja menestys erilaisissa asioissa myös edesauttavat lasta kiinnostumaan tekemisistään. Kuorolaulamisessa pätee sama logiikka: Jos lapsi saa positiivisia kokemuksia omasta laulutaidostaan ja musiikin osaamisesta, hän kiinnostuu entistä enemmän siitä ja motivoituu harrastamaan sitä. Motivaattorina toimii silloin sisäinen halu oppia.

3.1.2 Tunne-elämän kehitys

Lapsen tunne-elämän kehitys on olennainen osa kokonaisvaltaista kehitystä. Tunteet rikastavat elämää, niiden avulla sopeutuu ympäristön muutoksiin ja ne auttavat suunnautamaan huomiota tiettyihin asioihin. Ihmisille on luontevaa tarkkailla toisten tunteita ja reagoida niihin. (Nurmi ym. 2014)

Vapaa-ajan vietto kuuluu lapsen kehitykseen myös olennaisena osana. Se kehittää sosiaalisia taitoja, vahvistaa pysyvyyden tunnetta ja kasvattaa sosiaalista pääomaa ihmissuhteiden, keskinäisen luottamuksen ja normien omaksumisen avulla. Vapaa-ajan vietto on tutkittu myös taideaineiden näkökulmasta. Kirjassaan Ihmisen psykologinen kehitys (Nurmi ym. 2014) kirjan kirjoittajat kertovat tutkimuksesta, jossa tuli ilmi, miten

erityisesti taideaineiden kerhoihin osallistuvilla oppilailla havaittiin yhteys myönteiseen sosioemotionaaliseen käyttäytymiseen, koulumenestykseen ja työskentelytaitoihin. Usein harrastuksen vaikutukset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Pitkäjänteisyys harrastuksen suhteen kehittää lapsen taitoja ja kasvattaa sitoutumista harrastukseen. Myös kuoroharrastuksessa tämä on tärkeää. Pasi Hyökki kertoi haastattelussaan, miten kuorolaisten motivaatio tulla harjoituksiin koostuu useimmiten siitä, että he saavat nähdä kavereitaan. Laulajat eivät hänen mukaansa tule harjoituksiin vain sen takia, että he saisivat tehdä hyvää musiikkia. Kuoron sosiaalinen ympäristö siis houkuttelee laulajat joka viikko harjoituksiin. Hyökin mukaan myös yleinen ilmapiiri harjoituksissa vaikuttaa siihen, kuinka moni on paikalla. Mikäli treenit ovat negatiivissävytteiset, ei laulajat ilmesty paikalle seuraavalla kerralla. Hyökki onkin kiinnittänyt siihen huomiota, jotta ilmapiiri pysyisi positiivisena ja laulajien motivaatio tulla harjoituksiin pysyisi yllä.

3.2 Nuoruus

Nuoruus voidaan ajatella siirtymäaikana lapsuudesta kohti aikuisuutta. Fyysiset muutokset, ajattelun kehittyminen ja sosiaalisten tekijöiden muuttuminen kuuluvat tähän ikäkauteen. Puberteetti on yksi näkyvimpiä biologisia ja sosiaalisia muutoksia. Sen tuomat muutokset vaikuttavat nuoren sosiaaliseen elämään ja sitä kautta kehitykseen. Sosiaalinen kehitysympäristö muuttuu ja aikuisten suhtautuminen on erilaista pitkälle kehittyneiden nuorten ja hitaammin kehittyvien nuorten kanssa. Tämä saattaa aiheuttaa vaikeuksia vuorovaikutustilanteissa, jos nuori kokee, että häntä kohdellaan esimerkiksi kuin pikkulasta. Myös nuoren ajattelu kehittyy ja muuttuu. Minä- ja maailmankuva, moraalit ja tulevaisuuden suunnittelu kehittyvät. (Nurmi ym. 2014)

Nuoruuden kehityksen haasteet vaikuttavat myös kuoroyhteisöön. Kuorossa toimivien aikuisten vastuulla on pitää huolta siitä, että vanhempia laulajia kohdellaan heidän ikänsä mukaisesti esimerkiksi antamalla enemmän vastuuta kuoron toiminnassa. Kuoroharrastuksen kannalta nuoruudella on suuri merkitys myös harrastuksen jatkumisessa. Monet jo kuorossa pitkään laulaneet nuoret alkavat vähitellen miettiä lopettamista ja tulevaisuuden suunnitelmia. Mahdolliset opiskeluun liittyvät haasteet ja aikataulujen yhteensovittaminen vievät helposti huomion kuoroharrastukselta.

3.2.1 Sosiaaliset suhteet

Nuori viettää aikaansa yleensä kahdessa sosiaalisessa ympäristössä, perheessä ja kavereiden kanssa. Kasvun myötä nuoren rooli perheessä muuttuu ja hänen suhteensa vanhempiinsa kehittyy: hän saa enemmän vastuuta ja itsenäisyyttä. Myös ajanvietto painottuu enemmän kavereihin kuin omaan perheeseen. Varhaisnuoruudessa kavერიpiiri muodostuu useimmin saman sukupuolen edustajista, myöhemmin mukaan tulee vastakkaisen sukupuolen edustajia. Myös samankaltaiset ystävät ja kaverit ryhmäytyvät helpommin. Sosiaalinen ympäristö muuttuu nopeaan tahtiin nuoruuden aikana. (Nurmi ym., 2014)

Erilaiset normatiiviset odotukset (kouluiässä sosiaalisten taitojen omaksuminen, tietyn itsenäisyyden tavoittaminen, nuoren sukupuoli-identiteetin omaksuminen ja tutustuminen toiseen sukupuoleen) muovaavat myös nuoren kasvua ja kehitystä. Myös ulkopuolisten odotusten muuttuminen vaikuttaa nuoren kehitysympäristöön. (Nurmi ym., 2014)

3.2.2 Minäkuva ja ystävyysuhteet

Nuoren minäkuva iän myötä abstraktimpaan suuntaan. Se tulee vähemmän riippuvaiseksi saamastaan palautteesta ja sen sisällöt muuttuvat selkeämmiksi kokonaisuuksiksi. Myös sosiaalisten roolien merkitys minäkuvan määrittäjinä kasvaa iän myötä. Fyysiset ominaisuudet menettävät merkitystään nuoren kasvaessa. Erilaisten siirtymien, esimerkiksi peruskoulusta lukioon, ja stressaavien elämäntilanteiden vaikutus on merkittävä nuoren minäkäsityksessä. Minäkuva vaikuttaa siihen, millaisia toimintastrategioita nuori käyttää vaikeissa ja haastavissa tilanteissa. (Nurmi ym., 2014)

Nuori viettää enenevässä määrin aikaa samanikäisten ystäviensä kanssa. Hänen sosiaalinen asemansa on yhteydessä monella tapaa hyvinvointiin. Erilaiset sosiaaliset ryhmätyypit, kuten kahden ihmisen dyadi, useamman henkilön muodostama klikki tai koko ikäryhmän muodostama joukkio, eivät ole pysyviä, vaan nuoren ystäväpiiri muokkautuu koko ajan. Myös vapaa-ajalla muodostuu erilaisia ryhmiä. Kaikki ryhmät ovat osa isompaa sosiaalista verkostoa. Näiden ryhmien muodostumiseen vaikuttaa myös nuoren muu ympäristö.

4 Sosiaalisuuden monimuotoisuus

4.1 Mitä sosiaalisuus on?

Sosiaalisuus on temperamenttipiirre, joka on synnynnäinen osa ihmistä. Sillä ei ole tekemistä sen kanssa, kuinka hyvin toimii sosiaalisissa tilanteissa tai miten niistä selviää. Sen sijaan sosiaaliset taidot, jotka eivät ole synnynnäinen ominaisuus, voi oppia iän myötä ja niissä voi kehittyä. Sosiaalisella lapsella ei välttämättä ole hyviä sosiaalisia taitoja. Vastaavasti hyvät sosiaaliset taidot omaava lapsi ei välttämättä ole sosiaalinen. (Keltikangas-Järvinen, 2010)

Sosiaalisuus tarkoittaa halua olla muiden ihmisten kanssa. Liisa Keltikangas-Järvinen määrittelee kirjassaan *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot* (2010, 17.) sosiaalisen ihmisen sellaiseksi, joka on kiinnostunut muiden ihmisten seurasta ja asettaa muiden ihmisten kanssa olemisen yksinolon edelle. Sosiaaliselle lapselle muiden seura on elintärkeää ja hän pyrkii siihen kaikin mahdollisin keinoin. Hän ei kuitenkaan välttämättä tule toimeen kaikkien kanssa, jos hänellä ei ole sosiaalisia taitoja. Sosiaalisuus edesauttaa näiden taitojen muodostumista, mutta siihen tarvitaan muitakin keinoja.

Sosiaaliset taidot tarkoittavat kykyä selvittää sosiaalisista tilanteista, kykyä olla muiden ihmisten seurassa. Sosiokulttuuriseen oppimiseen kuuluu olennaisena osana näiden taitojen opettelu. Kokemuksen ja kasvatuksen kautta jokainen lapsi oppii, miten hänen tulee käyttäytyä oman kulttuurinsa tapojen mukaisesti. Vanhemmat, sukulaiset ja muut kasvattajat sekä elinympäristö toimivat esimerkkinä lapselle. (Keltikangas-Järvinen, 2010)

Määriteltäessä sosiaalisia taitoja tulee ottaa huomioon aikakausi ja kulttuuri. Nykypäivän hyvät sosiaaliset taidot eivät olleet samat kuin esimerkiksi 50 vuotta sitten. Keskeistä oman aikamme sosiaalisille taidoille on solmia nopeasti kontakteja erilaisiin ihmisiin, keskustella ja olla luonteva heidän seurassaan. (Keltikangas-Järvinen, 2010.) Small talk ja verkostoituminen ovat nykyajan mittapuulla tärkeitä taitoja, vaikka aiemmin niitä ei ole pidetty kovin suuressa arvossa. Keltikangas-Järvinen kertoo kirjassaan, miten aiemmin sosiaalisia taitoja mitattiin sillä, osasiko ihminen toimia yhteisössään, miten arvostettu asema hänellä oli ja kuinka pidetty hän oli. Saavuttaakseen yhteisön luottamuksen, ihmisen tuli olla persoonallisuudeltaan velvollisuudentuntoinen, avulias

ja luotettava. Nykyään verkostoitumisen perustana ovat toisen ihmisen vaikutusmahdollisuudet työelämässä ja asema, eivät persoonalliset ominaisuudet. Tämän seurauksena aiemmin sosiaalisiin taitoihin yhdistetyt piirteet ovat nykyään merkityksettömiä.

Sosiaalisiin taitoihin voidaan kuitenkin liittää joitakin aikakaudesta ja kulttuurista riippumattomia ominaisuuksia. Sosiaalisesti taitavalla ihmisellä on suuri varasto ratkaisuja sosiaalisiin ongelmiin ja taito valita sopiva ratkaisu oikeassa tilanteessa. Erilaiset toimintamallit auttavat ihmistä selviytymään eri tilanteista tehokkaimmalla tavalla. Jos ihmisellä on paljon vaihtoehtoja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi, hän harvoin joutuu riitatilanteisiin muiden kanssa. Hyvät sosiaaliset taidot herättävät harvemmin huomiota. Niiden puute sen sijaan huomataan helposti. Myös kyky ymmärtää toista ihmistä, hänen tunteitaan ja näkemyksiään kuuluu sosiaalisiin taitoihin. Empatia (kyky asettua toisen ihmisen asemaan), sympatia (toisen ihmisen kokemukset herättävät tunteita), sosiaalinen herkkyys ja hienotunteisuus kuuluvat myös osaltaan sosiaalisiin taitoihin. (Keltikangas-Järvinen, 2010)

Usein sosiaalisista taidoista puhutaan kognitiivisina taitoina. Niihin kuitenkin liittyy vahvasti moraalinen ja eettinen aspekti. Kasvatuksella on tässä asiassa suuri rooli. Pieni lapsi osaa luontaisesti löytää itse ratkaisuja sosiaalisten tilanteiden ongelmiin, mutta tavat eivät välttämättä ole eettisesti hyväksyttäviä. Aggressio on monesti kaikkein tehokkain ratkaisu sosiaaliseen ongelmaan, vaikka sosiaalisesti rakentava käytös olisi hyväksyttävämpi tapa hoitaa vaikea tilanne. Kasvattajalla onkin suuri vastuu ohjata lapsen käyttäytymistä pois aggressiosta kohti yleisesti hyväksyttävää käytöstä. Sama periaate koskee myös aikuisia työpaikoilla. Jos aggressiivinen käytös sallitaan työympäristössä, siitä tulee nopeasti yleinen toimintamalli, vaikka ihminen ei olekaan luontaisesti aggressiivinen. Sen sijaan eläinkunnassa aggressiivisuus toimii ongelmanratkaisutilanteissa ja reviirin turvaamisessa. Ihmisillä tällaista käytöstä rajoittaa moraaliset säännöt. Sosiaaliset taidot kuvaavat näin myös ihmisen persoonaa. Rakentava sosiaalinen kommunikointi edellyttää harkintakykyä, hyvää itseluottamusta, kontrollia omaan käytökseen, tervettä tunne-elämää ja empatiaa. (Keltikangas-Järvinen, 2010)

Sosiaaliset taidot kuuluvat siis persoonallisuuteen. Sosiaalisuus sen sijaan on osa ihmisen temperamenttia. Se ei kerro sitä, onko ihminen sosiaalinen vai ei, vaan selvittää ihmisten eroja sosiaalisuuden asteissa. (Keltikangas-Järvinen, 2010) Joku haluaa olla ihmisten seurassa koko ajan, toinen viihtyy vain hetken muiden kanssa. Sosiaalisuus kuuluu kuitenkin ihmisen perustarpeisiin, sillä ihminen on luotu olemaan vuorovai-

kutuksessa muiden kanssa. Temperamenttipiirteet jakautuvat ihmisissä Gaussin käyrän mukaan. Suurin osa kuuluu keskiarvoon ja ääripäitä on vähän. (Keltikangas-Järvinen, 2010) Sosiaalisuutta voi olla liikaa tai liian vähän. Molemmat tuottavat ongelmia vuorovaikutuksessa, vain hieman eri tavoin.

Kuoroa voi myös pitää sosiaalisena yhteisönä. Usein harrastuksiin hakeudutaan juuri kaveripiirin takia. Nuoret hakevat sosiaalisia kontakteja, vaikkakin osalla laulajista vanhempien kehoitus vaikuttaa harrastuksen aloittamiseen. Tauot, leirit, matkat ja muu sosiaalinen tekeminen on olennaista kuoron kasassa pitämiseksi ja nuorten jaksamisen ylläpitämiseksi.

4.2 Sosiaalisuus lapsen kehityksessä

Lapsen kehityksen kannalta sosiaalisuus on tärkeä asia. Mitä sosiaalisempi lapsi, sitä tärkeämpiä emotionaaliset kiintymyssuhteet hänelle ovat. Sosiaaliselle ihmiselle muiden mielipide itsestä on todella tärkeä. Ympäristö suhtautuu sosiaaliseen lapseen positiivisesti ja lapsi saa kannustusta, kehuja ja ihastelua osakseen. Lapsilla on kyky lähestyä uusia ihmisiä avoimesti ja tutustua heihin. Sosiaalinen lapsi kiinnostuu ympärillään liikkuvista ihmisistä, vastaa hymyyn ja vilkutukseen sekä ottaa kontaktia. Hän juttelee reippaasti ventovieraille, leikkii mieluummin muiden lasten kanssa kuin yksin ja ei pelkää mennä uusiin tilanteisiin. Nämä kaikki ovat osoitus lapsen synnynnäisestä temperamentista.

Se, miten lapsi kehittyy sosiaalisilta taidoiltaan, on paljolti kiinni vanhemmista ja ympäristön palautteesta. Lapsen sosiaalisuus ei johda itsestään mihinkään, vaan aikuisen reaktio sosiaalisuuteen muokkaa sitä. *”Temperamentti on vain joukko taipumuksia, ja ympäristö muokkaa nämä taipumukset persoonallisuudeksi.”* (Keltikangas-Järvinen, 2010, 38.) Se, tuleeko lapselle temperamentistaan voimavara vai haitta, on kasvattajan vastuulla. Ympäristö vaikuttaa lapsen sosiaalisuuteen yleensä vahvistamalla jo olemassa olevia taipumuksia. Pienenä saadut negatiiviset kommentit omasta itsestä luovat lapselle mielikuvan, että hän ei ole odotusten ja toiveiden mukainen. Vanhempien vaikutus tässä asiassa on todella suuri. Lapsi, joka on sosiaalisesti passiivinen tarvitsee saman positiivisen palautteen kuin aktiivinenkin lapsi. Positiivisen minäkuvan kehittymiseksi lapsi tarvitsee hyviä kokemuksia sosiaalisista tilanteista.

Pasi Hyökin mukaan hänen ei tarvitse taiteellisena johtajana vaikuttaa lasten sosiaalisuuteen. Hänen tehtävänä on kuitenkin tarjota sosiaalisia tilanteita ja auttaa laulajia ryhmäytymisessä. Leikki, kavereiden kanssa oleminen ja muu sosiaalinen toiminta motivoi nuoria päämäärätietoiseen työn tekemiseen kuorossa. Jos harjoituksissa on tylsää, ei tauot tai muu vapaa-aika korvaa sitä. Jos ilmapiiri on huono, on se myös este sosiaaliselle toiminnalle.

4.3 Minäkuvan rakentuminen ja musiikillinen minäkäsitys

Minäkuva tai minäkäsitys on sosiaalinen ilmiö. Vuorovaikutuksessa muiden kanssa opimme tuntemaan itsemme ja minäkuvamme vaikuttaa sosiaaliseen käyttäytymiseemme. Minäkäsityksellä viitataan usein siihen, mitä ihmiset ajattelevat omista piirteistään tai omasta käyttäytymisestään. Se riippuu usein myös ihmissuhteista. Minäkuva muodostuu jo hyvin pieninä ja se muuttuu koko elämän ajan.

Jokaisen omat käsitykset itsestä voivat liittyä toisiinsa. Tällöin ne muodostavat kognitiivisen rakennelman. Tämä rakennelma vaikuttaa siihen, mitä uutta tietoa otamme vastaan ja millä vauhdilla sen omaksumme. Kirjassa Johdatus sosiaalipsykologiaan (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, 2001) kirjan tekijät kertovat siitä, miten minäkäsityksen rakenteen tutkimus on herättänyt kysymyksiä siitä, onko ihmisellä useampi kognitiivinen rakennelma elämän eri alueita varten. Erilaiset roolit vaikuttavat minäkuvaan, mutta eivät välttämättä vaikuta käyttäytymiseen. Roolit eivät ole samanarvoisia, vaan priorisoimme joitakin tiettyjä rooleja muiden edelle.

Minäkäsityksen sisältö riippuu kulttuurista ja omista kokemuksistamme. Näkyvät ominaisuudet, kuten paino, pituus, ihonväri ja sukupuoli ovat helposti osa minäkuva ja vaikuttavat sen muodostumiseen. Vuorovaikutus näkyvien ominaisuuksien kanssa opettaa niiden merkityksestä kulttuurissa. Ulkoisesti valtavirrasta poikkeaminen liittyy usein minäkuvaan. Esimerkiksi tummaihoisen henkilö saattaa määrittää minäkuvaansa hyvinkin paljon oman ihonvärinsä perusteella. (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, 2001, 365.) Kulttuuriympäristö vaikuttaa olennaisesti minäkuvaamme. Länsimaisessa kulttuurissa on tapana korostaa ihmistä yksilönä, itsenäisyyttä ja toisista riippumattomuutta sosiaalisissa tilanteissa. Itämaisen minäkäsityksen pohjalla on taas ajatus siitä, että ihminen määrittelee itsensä suhteessa toisiin. Näiden kahden minäkäsityksen erona on se, että länsimaissa yleinen niin sanottu individualistinen kulttuuri korostaa kilpailua ja

itsenäisyyttä. Itämaissa yleisempi kollektiivinen kulttuuri korostaa ryhmän jäsenten keskinäistä riippuvuutta, sisäistä yhteistyötä ja ryhmien välillä tapahtuvaa kilpailua.

Minäkäsityksen kehityksen eri vaiheissa syntyy myös musiikillinen minäkäsitys. Kuten minäkäsityksessä yleisesti, myös musiikillisessa minäkäsityksessä on kyse siitä, mitä ajattelemme itsestämme. Osaanko lukea nuotteja, soittaa jotakin soitinta, missä olen hyvä? Näitä asioita tulee miettiä myös kuorossa. Jokaisella lapsella on jonkinlainen käsitys siitä, mitä hän osaa musiikista. Tämä tulisi ottaa huomioon musiikkia opettaessa. Se, miten saisi lapsen tai nuoren tekemään myös niitä asioita, missä omasta mielestään tarvitsee vielä harjoitusta, on usein haaste. Tapiolan kuoron laulajistosta kaikki soittavat jotakin instrumenttia tullessaan kuoroon. Se kuuluu pääsyvaatimuksiin. Nuotinlukutaitoja on monentasoisia ja jotkut laulajat oppivat korvakuulolta helpommin kuin toiset. Lasten ja nuorten vahvuuksien löytäminen vie aikaa ja vaatii johtajalta avointa mieltä.

Pasi Hyökin mukaan hänellä on poikkeava tapa johtaa kuoroa ja olla vuorovaikutuksessa nuorten kanssa. Hän lähestyy heitä muusikkona ja opettajana. Hän pyrkii antamaan kuorolaisille oman näkemyksensä musiikista ja sitä kautta saamaan heidät inspiroitumaan siitä. Kun musiikki avautuu laulajille, avautuu se myös yleisölle. Hyökki on huomannut, että lapsi oppii eniten esimerkin avulla. Kun henkilö, joka on taiteilijana saavuttanut asemaa ja tunnustusta, avaa musiikkia muille esimerkin avulla, otetaan se vastaan helpommin. Esimerkin avulla hän saa lapsen miettimään omaa tulkintaansa. Kun lapselle annetaan mahdollisuus miettiä itse tulkintaa, hän saattaa jopa ehdottaa jotain. Hyökki pitää omia näkemyksiään kappaleiden tulkinnoista hyvin voimakkaina, eikä tilaa muiden tulkinnoille aina synny. Hän pyrkii kuitenkin löytämään laulajien omia vahvuusalueita ja sitä kautta saamaan heidät pohtimaan tulkintavaihtoehtoja.

Hyökki on myös huomannut, että haastava musiikki kehittää lasten musiikkimakua ja heidän arvioitaan ”hyvästä” ja ”huonosta” musiikista. Kun selviää voittajana haastavan ja vaikean musiikkikappaleen tulkinnasta, kehittyy myös asiantuntijaksi suorituksen suhteen.

4.4 Itsetunto

Itsetunnolla tarkoitetaan ihmisen myönteisiä tai kielteisiä tunteita itseään kohtaan. Omanarvontunto on rinnastettavissa itsetuntoon. Se vaihtelee yksilöllisesti ja vaikuttaa

hyvinvointiin, vuorovaikutukseen ja mielenterveyteen. Minäkäsityksen yhteydessä mainittu kognitiivinen rakennelma eli skeema koostuu ihmisen erilaisista minäkäsityksistä. Jos kyseinen skeema koostuu pääasiassa positiivisista minäkuvista voidaan sanoa hänellä olevan hyvä itsetunto. Hyvän itsetunnon omaavalla henkilöllä on myönteisempi minäkäsitys kuin itsetunnoltaan heikolla. Yleisesti itsetunnon on sanottu heijastavan eroa todellisen minäkäsityksen ja ihanneminän välillä. (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, 2001. 370.)

Useat ihmisen ominaisuudet ovat sosiaalisia, joten parhaiten itsestään oppii arvioimalla ja vertaamalla muihin. Niin sanotun sosiaalisen vertailun (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, 2001, 371.) avulla voi päätellä, millainen itse todella on. Minäkäsityksen ja itsetunnon vahvistaminen voi tapahtua kahdella tavalla. Oman toiminnan voi selittää myönteisessä valossa, jotta positiivinen minäkäsitys säilyy. Toinen tapa on saada positiivista palautetta ulkopuolisilta ja sitä kautta lisätä varmuutta ja luottamusta minäkäsitykseen.

4.5 Oppimisen sosiaalisuus

Oppimisen dynamiikkaa sosiaalisena toimintana voi tutkia neljällä eri tavalla: yksilöllisen oppimisen sosiaalisena välittymisenä, oppiminen osallistuvana toimintana ja tiedon konstruointina, kulttuuristen tuotteiden kautta sosiaalisena välittymisenä sekä sosiaalinen yksikkö oppijana. Yksilöllinen oppiminen sosiaalisena välittymisenä tarkoittaa esimerkiksi opettajan ja oppilaan, vanhemman ja lapsen tai mestarin ja oppipojan välistä vuorovaikutusta. Oppija ja häntä auttava henkilö muodostavat oppimisjärjestelmän, jossa toinen ohjaa yksittäisen oppijan oppimisprosessia. (Tynjälä, 1999)

Pasi Hyökki kertoi haastattelussaan opettavansa Tapiolan kuoron laulajia esimerkin avulla. Hän on omasta mielestään toiminut välillä autoritäärisen näkemyksellisesti. Toisaalta hän ottaa laulajien mielipiteet hyvin huomioon ja heidän sana painaa palautetta annettaessa.

Oppiminen osallistuvana toimintana ja tiedon konstruointina käsittää samat tekijät (opettaja – oppilas, vanhempi – lapsi, mestari – oppipoika), mutta oppija on osana kontekstia. Yksilöiden välinen toimintajärjestelmä koostuu yksilöistä, tilanteista, sisällöistä, toiminnoista ja merkityksistä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Näin oppimisen prosessi ja tulokset kattavat koko systeemin toiminnan. (Tynjälä, 1999)

Sosiaalinen välittyminen kulttuuristen tuotteiden kautta tarkoittaa ihmisten luomien tuotteiden ja välineiden tukea oppimiselle. Esimerkiksi kirjat, videot, dvd:t, tietokoneet ja tietoverkostot ovat näitä oppimisen välineitä. Ne ovat aina aikaan ja kulttuuriin sidonnaisia ja muodostavat sosiaalisen oppimissysteemin oppijan kanssa. Tuo systeemi määrää, miten toiminta jäsentyy ja mitä voidaan tehdä. (Tynjälä, 1999)

Sosiaalinen yksikkö oppijana tarkoittaa organisaation, tiimin tai muun kollektiivin tasolla oppimista. Oppijana on tällöin koko kollektiivi, ei vain yksittäinen henkilö. Tynjälä käyttää esimerkkinä urheilujoukkuetta, joka käyttää tietynlaista koordinaatiota yksilöiden välillä. Joukkueen koordinaatiota ei kannata tarkastella yksilötasolla, sillä se toimii kokonaisuutena. (Tynjälä, 1999)

Myös kuoroa voi pitää sosiaalisena yksikkönä. Laulajien kesken vaaditaan yhteistyötä ja toimimista kokonaisuutena. Jokaisen yksittäisen henkilön panos vaikuttaa yhteiseen lopputulokseen. Laulajisto oppii toisiltaan tekemällä yhdessä ja jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa yhteistyön lopputulokseen. Niin sanottua vertaisoppimista tapahtuu siis myös kuoroyhteisössä. Vertaisoppimisessa oleellista on esimerkiksi aktiivinen osallistuminen, vuorovaikutus sekä sitoutuminen.

Vygotskyn näkemys lähikehityksen vyöhykkeestä kuvaa tiedollisen toiminnan aluetta, jolla oppiminen tapahtuu pätevän ohjaajan avulla, mutta ei itsenäisesti. Kuorossa tämä tarkoittaa kuoronjohtajan ja laulajien välistä toiminta-aluetta. Laulajilla on tietynlaiset taidot. Kuoronjohtajan avulla laulajat kuitenkin saavuttavat korkeatasoisempaa oppimista ja suoriutuvat haastavammista teoksista kuin mihin heidän taitonsa riittäisivät itsenäisessä työskentelyssä. Kuoronjohtaja saa näin laulajistaan enemmän irti ja työskentelyn taso on korkealaatuista.

Kuoroharrastuksen kannalta ikäkausien muutokset vaikuttavat kuitenkin myös kuorossa toimimiseen. Eri ikäisten kanssa työskentely asettaa monenlaisia haasteita. Lasten ja nuorten kehityksen eri vaiheet vaikuttavat myös siihen, minkälainen sosiaalinen ympäristö kuorosta muodostuu. Pienten, alle 10-vuotiaiden hieman haparoivat ensiaskeleet kuorossa laulamissa turhauttavat usein vanhempia laulajia. Kuorokummi-periaate tukeekin tätä asetelmaa siten, että mahdolliset turhautumiset vähenevät, kun eri-ikäiset laulajat tutustuvat toisiinsa paremmin. Kuitenkin myös kuoronjohtajan vastuulla on luoda kaikille eri-ikäisille laulajille mielekästä tekemistä ja haastaa heitä näyttämään taitonsa.

4.6 Ryhmätyöskentely

Ryhmätyöskentelyä tarvitaan sellaisissa tehtävissä, joista yksittäinen henkilö ei selviydy yksin. Yhteistyöllä saavutetaan haluttu päämäärä. Myös kuorossa tarvitaan yhteistyötä, kun valmistaudutaan esimerkiksi konserttiin tai levytykseen. Kaikkien yksittäisten laulajien panosta tarvitaan, jotta kokonaisuus toimii ja saadaan haluttu lopputulos. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ryhmän jäsenet ottavat tietyn roolin. Kuorossa tämä saattaa ilmetä niin, että esimerkiksi vanhemmat laulajat ottavat johtajan roolin kuorolaisten kesken, pitävät äänenavauksen tai huolehtivat matkoilla koko porukan saapumisesta ajoissa tapaamispaikkaan. Rooli on ryhmän jäsenen käyttäytymistä, jota muut jäsenet häneltä odottavat. Sitä kutsutaan epäviralliseksi rooliksi. Useista rooleista koostuu roolirakenne. Mikäli nämä roolit ovat yhteensopivia, syntyy usein saumaton yhteistyö. (Helkama, Myllyniemi, Liebkind, 2001,)

Ryhmässä toimiminen ja oppiminen vaatii ryhmän jäseniltä tietynlaisia tekijöitä, jotta ryhmätyöskentely on mahdollista. Tynjälä mainitsee kirjassaan Oppiminen tiedon rakentamisena (1999) muutamia näistä tekijöistä. Ryhmän jäsenten keskinäinen positiivinen riippuvuus eli tunne siitä, että he tarvitsevat toisiaan vaikuttaa ryhmän menestymiseen. Todellinen yhteistyö syntyy silloin, kun toiminta pysyy yhtenäisenä kokonaisuutena eikä hajoa yksilöllisten suoritusten kokoelmaksi. Yhteinen tavoite, arvosana ja tieto siitä, että tavoite voidaan saavuttaa ainoastaan yhteistyöllä edistävät positiivista riippuvuutta ryhmässä.

Vuorovaikutuksen tukeminen ja viestintä ovat ryhmässä toimimisen toinen edellytys. Ryhmän pyrkimyksenä on saavuttaa yhteinen ymmärrys tehtäväalueestaan sekä muodostaa yhteistä tietoa. Tämä edellyttää vastavuoroisuutta vastaanottamisessa ja jakamisessa. He antavat palautetta ja kommentteja toisilleen sekä vaihtavat informaatiota keskenään. Sekä kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus että kollaboratiivinen oppiminen ovat keskeisiä elementtejä ryhmätoiminnassa. (Tynjälä, 1999)

Ryhmässä toimivien yksilöiden henkilökohtainen vastuu kantaa myös ryhmän toimintaa eteenpäin. Jokaisen oma panos tekemiseen ja tavoitteen saavuttamiseksi edistää ryhmän työskentelyä. Arviointi pystyy edistämään vastuun ottoa, mikäli ryhmän kokonaisuuden lisäksi otetaan huomioon jokaisen yksilön suoritus arviointia tehtäessä. (Tynjälä, 1999)

Sosiaalisten ja ryhmätyötaitojen harjaannuttaminen kuuluu olennaisena osana ryhmätoimintaan. Sosiaaliset taidot ovat välttämättömät ryhmässä oppimisessa. Yleensä ne vaihtelevat yksilöillä paljon ja ryhmässä toimiminen voikin olla vaikeaa sosiaalisten taitojen puuttuessa. Yhteisten sääntöjen laatiminen opettajan johdolla, toisten arvostamisen korostus sekä neuvottelu ja toisten kuuntelu ovat asioita, jotka ryhmälle tulisi tehdä selväksi ennen yhteistyön aloittamista. Ristiriitatilanteiden harjoittelu saattaa myös auttaa hankalien sosiaalisten tilanteiden ratkaisemisessa. (Tynjälä, 1999)

Kuorossa laulaessa tulee myös ongelmatilanteita vuorovaikutuksessa. Jos laulajilla on tiedossa kuorossa toimimisen periaatteet, esimerkiksi pidetään huolta omista nuosteista, omasta stemmasta, käydään harjoituksissa säännöllisesti, keskitytään harjoitusten aikana, on työskentely helpompaa. Tapiolan kuoron tilanteessa haasteeksi nousi eri ikäisten laulajien välinen yhteistyö. Nuorimpien laulajien keskittyminen herpaantui useammin kuin vanhemmilla laulajilla, ohjelmiston osaaminen oli luonnollisesti sujuvampaa jo pidempään kuorossa laulaneilla. Muun muassa näiden asioiden tasapainottaminen laulajiston kesken vaatii tarkkaavaisuutta johtajalta.

Ryhmän toiminnan itsearviointi on Tynjälän mukaan viides keskeinen elementti ryhmässä oppimisen ja toimimisen edellytyksissä. Ryhmän toimintaa pitäisi arvioida sekä oppijat itse että opettaja. Oppijoiden tulisi reflektoida toimintaansa ja tarvittaessa muuttaa toimintatapojaan. Itsearvioinnilla he arvioisivat koko prosessia, ei pelkästään lopputuotosta. Tapiolan kuorossa itsearviointi tapahtuu huomaamatta. Jokaisella kuorolaisella on oma näkemyksensä ja kokemuksensa siitä, miten esimerkiksi konsertista suoriututtiin. Kuorolaisilla on käsitys siitä, minkälainen on onnistunut konsertti ja mitä voisi tehdä toisin mahdollisten virheiden tapahtuessa. Näitä asioita käydään myös kuoronjohtajan kanssa läpi. Tapiolan kuorossa on myös tapana järjestää taiteellisen johtajan ja vanhempien laulajien välisiä keskusteluiltoja, joissa pohditaan kuoron toimintaa ja sen tulevaisuutta.

5 Opinnäytetyön toteutus

Tapiolan kuorosta on tehty monia tutkimuksia, kirjoja ja artikkeleita. Materiaalia oli paljon. Keräsin saamistani materiaaleista itselleni tarpeellisen tiedon ja pyrin esittelemään kuoron historiaa ja toimintaa mahdollisimman monipuolisesti

Aineisto kerättiin Tapiolan kuoron yhteisössä. Tapiolan kuoro on jo 50 vuoden ajan tarjonnut lapsille ja nuorille mahdollisuuksia monipuoliseen musisointiin laulun, soiton ja tanssin avulla. Kuoron sosiaalinen yhteisö on erityisen ainutlaatuinen, ja lapset toimivat eri-ikäisten ihmisten kanssa. Laulun ja leikin avulla kuorolaiset tutustuvat myös eri kulttuureihin ja oppivat näin kansainvälistymistä jo pienestä pitäen.

Tapiolan kuorolaisista on kasvanut kuoronjohtajia, kapellimestareita, säveltäjiä, laulajia, pianisteja, viulisteja, musiikkipedagogeja. Kuorolaisen ja hänen vanhempiansa näkökulmasta on kuitenkin merkityksellistä, että lapsesta kasvaa itseensä luottava ja sosiaalisesti taitava tiimityöskentelijä. Yksilön identiteetin kehittymisen näkökulmasta tällainen lapsikuoroyhteisö voi luoda arvokkaan perustan, joka antaa eväitä myös aikuisiän ja työelämän haasteisiin. (P. Matvejeff, Tapiolan kuoro 50 vuotta, 2013)

Valitsin lähestymistavakseni laadullisen tutkimuksen yhden päämenetelmistä: haastattelun. Haastateltaessa sain suoran vuorovaikutuksen tutkittaviin henkilöihin. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kuvaamaan tutkimuksen kohdetta kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana on aineiston yksityiskohtainen ja monipuolinen tarkastelu. Usein kvalitatiivisessa tutkimuksessa halutaan tuoda esille tutkittavien näkökulma ja tämän vuoksi esimerkiksi haastattelut kuuluvat olennaisena osana kvalitatiiviseen tutkimukseen. Tutkimuksen kohteen valinta on tarkoituksenmukaista eikä siinä käytetä satunnaisotantaa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa edetään joustavasti ja tutkimussuunnitelma muovautuu olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 1997).

Toteutin haastatteluni ryhmähaastatteluna Tapiolan kuoron 20 laulajan kanssa sekä asiantuntijahaastatteluna Tapiolan kuoron taiteellisen johtajan, Pasi Hyökin kanssa. Valitsin ryhmähaastattelumuodon kuorolaisia varten, koska haastattelemani laulajat olivat lapsia ja nuoria, keskimäärin 10-16-vuotiaita. Ryhmässä keskustellessa sain heiltä enemmän tietoa ja itse haastattelutilanteesta ei tullut liian stressaava ja jännittänyt. Haastateltava ilmoittautuivat vapaaehtoisina kuoroharjoituksissa esittämäni kyselyn perusteella. Ryhmät olivat pieniä ja Tapiolan kuoron harjoitustiloissa toteutetuissa

haastatteluissa oli neljä henkilöä kerrallaan. Ryhmähaastattelussa oli matalampi kynnyks vastata kysymyksiin ja tilanteen rentous ja turvallisuus olivat tavoitteenani. Koin, että ryhmähaastattelulla tavoitan ne helpoiten. Tämä tapa toimikin hyvin kuorolaisia haastatellessa. Useamman laulajan läsnäolo sai kuorolaisissa aikaan sen, että he muistivat muiden kommentteista itse lisää kysymyksiin liittyviä asioita. Näin materiaalia kertyi monipuolisesti. Myös heidän kokemuksensa ryhmätilanteista ja sosiaalisten taitojen kehittyneisyys kuorolaulun vaikutuksesta sai minut valitsemaan tämän lähestymistavan heidän kanssaan.

Taiteellisen johtajan Pasi Hyökin haastattelun toteutin asiantuntijahaastatteluna, jossa käytin pohjana teemahaastattelua. Tällä tavoin sain hieman vapaammin tietoa taiteellisen johtajan näkemyksistä tutkimukseeni liittyen, kuin mitä olisin saanut strukturoidulla haastattelulla. Annoin myös tilaa Hyökille kertoa vapaamuotoisesti kokemuksistaan. Haastatteluni tapahtuivat helmi- maaliskuun 2015 aikana. Kuorolaisten haastattelukerta kesti noin 20 minuuttia ja oli hyvin vapaamuotoinen. Samaan aikatauluun sisällytin asiantuntijahaastatteluni. Pasi Hyökin haastattelu kesti noin 40 minuuttia.

Oma roolini haastatteluissa oli johdatella kuorolaiset aiheeni pariin erilaisilla kysymyksillä (kts. Liite 1 & 2). Kysymysten laatimiseen vaikutti erityisesti se, että saisin aikaan kuorolaisille rennon ja turvallisen haastattelu ympäristön. Kysymysten tehtävänä oli toimia keskustelun herättäjänä, ei niinkään tarkkana listana, joihin tulisi vastata yksityiskohtaisesti. Haastatteluiden kysymyksillä halusin saada selville kuorolaisten näkemyksiä kuoron sosiaalisesta ympäristöstä ja siitä, miten he näkevät itsensä osana kuoroyhteisöä. Jätin kysymykset tarkoituksella hieman avoimiksi, jotta kuorolaisilla oli vapaampi mahdollisuus vastata aiheeseen. Se, että työskentelen samaan aikaan kuorolaisten kanssa auttoi tilanteen tunnelman toteutumisessa. Kuorolaisten ja minun välinen vuorovaikutussuhde on hyvin avoin, joten uskon, että sillä oli positiivinen vaikutus haastatteluun. Toisaalta, minun suhteeni kuorolaisiin saattoi myös vaikuttaa heidän vastauksiin negatiivisessa mielessä. He eivät välttämättä halunneet kertoa kaikkea itsestään ja kuorokokemuksistaan aikuiselle, joka työskentelee heidän kanssaan.

Pasi Hyökin asiantuntijahaastattelussa asetelma oli toisenlainen. Olemme tunteneet Hyökin kanssa jo useita vuosia. Yhteistyö hänen kanssaan on ollut hyvää ja saumatonta, joten haastattelutilanne oli hyvin vapautunut ja rento. Koska tunsin haastateltavani hyvin, osasin johdatella häntä kysymyksilläni kertomaan niistä asioista, joista halusin lisää tietoa.

Litteroin haastattelujen materiaalin sekä analysoin sieltä nousevia yhteneväisiä asioita. Litteroitua tekstiä kaikista haastatteluista kertyi yhteensä 34 sivua. Kiinnitin huomiota myös mahdollisiin ristiriitoihin haastateltavien vastauksissa ja pohdin, mistä nämä johtuivat. Taiteellisen johtajan haastattelu täydensi ryhmähaastattelujen tuloksia. Analysoin myös mahdolliset ristiriidat kuorolaisten ja johtajan välillä ja pohdin, mistä ne voivat johtua. Analyysini haastatteluista peilautui myös omaa kokemustani vasten ja tarkastelin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia näiden kahden välillä.

6 Kuorolaisten kokemuksia

Haastatteluiden perusteella Tapiolan kuoron yhteisö tarjoaa hyvät edellytykset lapsen sosiaalisuuden kehittymiselle. Sosiaalisten tilanteiden tarjoaminen ja ryhmäytymisen edistäminen esimerkiksi leikin muodossa tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tynjälän (1999) ajatukset oppimisen sosiaalisuudesta toteutuvat Tapiolan kuorossa esimerkiksi monimuotoisen vuorovaikutuksen avulla. Erilaisten roolien jakaminen laulajien erityisosaamisalueiden perusteella on verrattavissa Tynjälän (1999) mainitsemaan oppimisjärjestelmään, jossa toinen ohjaa yksittäisen oppijan oppimisprosessia.

Nurmen ym. (2014) mukaan nuoren rooli muuttuu kasvun myötä ja hän saa enemmän vastuuta ja itsenäisyyttä. Tapiolan kuorokummijärjestelmä vahvistaa itsenäistymisprosessia ja auttaa mukautumaan sosiaalisen ympäristön nopeisiin muutoksiin. Tapiolan kuoron tietoinen sosiaalisiin taitoihin panostaminen näkyy kuoron toimimisessa ryhmänä. Tynjälänkin (1999) mukaan sosiaaliset taidot ovat välttämättömiä ryhmässä oppimisessa.

6.1 Viihtyminen kuorossa

Kuorolaisten haastattelujen perusteella useat heistä saivat kimmokkeen kuorolaulun aloitukselle vanhempien ehdotuksesta tai oman sisaruksen näyttämästä esimerkistä. Monilla vaikutti myös kiinnostus omien musiikillisten taitojen kehittämiseen ja itsensä haastamiseen. Kaikki vastanneet olivat viihtyneet hyvin kuorossa. Useimmat eivät tunteet kuorosta kuin muutamia laulajia aloittaessaan, mutta ovat sittemmin tutustuneet

ja ystävystyneet suurimpaan osaan kuorolaisista. Monet laulajat muistelivat ensimmäisiä harjoituksia ja sitä, miten jännittyneitä he olivat uudessa tilanteessa. Myös koevuosi tuntui monesta jännittävältä ja haastavalta, kun kuoroon tullessa oli uudessa ympäristössä, sai hirveän määrän uusia kappaleita opeteltavaksi ja harjoitusten etenemistahti oli nopea. Opittavaa oli paljon nopeassa ajassa.

Minulle ei tullut yllätyksenä se, että useimpien haastateltavien mielestä kaverit, matkat ja yhdessäolo olivat kivoimpia asioita kuorossa. Myös leirit, konsertit ja lavakokemukset nousivat keskusteluissa esille. Useilla myös oma musiikillinen kehitys esimerkiksi nuotinluvussa ja kuuntelussa oli positiivinen kokemus. Monet olivat saaneet hyviä ystäviä muista kuorolaisista ja he kertoivat viettävänsä myös vapaa-ajalla aikaa kuorokavereiden kesken. Matkojen vaikutus laulajiin oli positiivinen ja niiden koettiin edistävän ryhmäytymistä ja yleistä tunnelmaa. Kuorolaiset kokivat olevansa läheisempiä matkoilla ja niiden jälkeen.

6.2 Aikuiset kuorolaisten silmin

Kuorolaisten suhde taiteelliseen johtajaan oli positiivinen. Pasi Hyökin kanssa työskentely tuntui heistä luontevalta ja hän oli yleisesti kaikin puolin mukava. Hyökkiä pidettiin huumorintajuisena ja hieman outona, mutta kivana. Monien mielestä Hyökin tavoitteellisuus ja tietämys siitä, mihin hän haluaa viedä kuoroa, oli hyvä asia ja he kunnioittivat häntä. Visiointi ja ideat olivat myös kuorolaisten mielestä hyvä asia. Yleisesti Hyökki oli kuorolaisten mielestä hyvä kuuntelemaan ja on pitkäjänteinen kuorolaisten kehityksen kanssa. Tarvittaessa hän joustaa ja arvostaa kuorolaisten mielipiteitä. Myös Hyökin omaa kokemusta Tapiolan kuoron riveissä pidettiin positiivisena asiana, hän osaa kuorolaisten mielestä samaistua heidän asemaansa. Haastatteluissa nousi myös esille se, että Hyökin mieliala vaikuttaa paljon kuorolaisiin. He kokivat johtajansa stressin heijastuvan itseensä. Kuorolaisten mukaan Hyökki on hyvin kärsivällinen, joten muutamat kerrat, kun Hyökki on hermostunut, ovat jääneet kuorolaisten mieleen pelottavina hetkinä. Silloin he ovat huomanneet, että nyt ei kaikki mene putkeen, niin kuin pitäisi. Monet sanoivat pitävänsä Hyökin tavasta johtaa ja aktiivisesta kuuntelusta. Hän antaa kuorolaisten mielestä hyvin nopeasti ohjeita, miten laulaa, mikä oli heidän mielestään hyvä asia.

Äänenhuoltaja Annika Fuhrmannia pidettiin yleisesti hyvänä, tasapainottavana tekijänä Hyökin rinnalla. Fuhrmannia kuvattiin äidilliseksi ja lämpimäksi persoonaksi, joka koet-

tiin hieman läheisempänä kuorolaisten keskuudessa kuin Hyökki. Omat mielipiteet lauluista oli helpompi ilmaista Fuhrmannille kuin Hyökille. Myös Fuhrmannin oma kuorokokemus Tapiolan kuorosta nähtiin positiivisena asiana. Fuhrmannin äänenhuoltotunnit olivat kuorolaisten mielestä tärkeitä äänen kehityksen ja muodostuksen kannalta. He kokivat kehittyneensä laulajina paljon Fuhrmannin oppien avulla. Oman äänen kanssa työskentely ja uskallus esimerkiksi solistitehtäviin sai paljon tukea Fuhrmannilta. Kuorolaisten mukaan hän ei tuonut esille negatiivisia asioita, vaan pyrki kannustamaan yrittämiseen ja positiiviseen tekemiseen. Myös koevuodella olevien laulajien ja Fuhrmannin välinen positiivinen vuorovaikutus oli huomattu vanhempien laulajien keskuudessa.

6.3 Muistoja ja ideoita

Kysyin kuorolaisilta, mitä he tekisivät, jos saisivat päättää kuoron toiminnasta. Useimmat halusivat matkustella enemmän, esiintyä useammin ja ottaa enemmän vastuuta kuoron toiminnasta. Monilla oli selkeät tavoitteet oman äänen ja laulutaidon kanssa. He halusivat kehittää nuotinlukutaitoaan pidemmälle ja kasvattaa osaamistaan monipuolisesti. Myös pienyhtyelaulu kiinnosti useita haastattelemani kuorolaisia. Laulukilpailuihin osallistuminen oli myös yksi asia, jota kuorolaiset miettivät tulevaisuudessa. He uskoivat, että pärjäisivät hyvin kansainvälisissä kilpailuissa.

Parhaimmat muistot kuorolaisilla oli matkoilta. Hauskat tapahtumat ja kommellukset, pyörtymiset ja yöjunalla matkustaminen, tunnelmalliset hetket ja kuoron huoltajien hassut kommentit nousivat haastatteluissa esille. Ohjelmiston suhteen he olivat hyvin kiintyneitä moniin eri teoksiin. Useaan teokseen liittyi jokin muisto matkalta tai konsertista. Myös oman kuorohistorian ensimmäiset kappaleet olivat jääneet laulajilla mieleen.

6.4 Kuoro sosiaalisena ympäristönä

Ystäväpiiristä kysyttäessä monilla parhaimmat ystävät löytyivät myös kuorosta. Monet haastateltavista viettivät myös kuoron ulkopuolella aikaa kuorokavereiden kanssa. Tapaamiset olivat satunnaisia ja painottuivat usein koulujen loma-aikoihin. Myös isommissa porukoissa tapaamiset tapahtuivat harvemmin, pienissä hieman useammin. Yleinen tunnelma kuoroharjoitusten jälkeen oli monilla väsynyt, mutta kuitenkin energinen. Pitkän koulupäivän jälkeen kuoroon tullessa energiatasot olivat monien mielestä alhaiset, mutta kuorossa ollessa musiikin tekemisestä ja ystävien näkemisestä sai lisää

energiaa. Monilla lauluinto jatkui kuoroharjoitusten jälkeenkin, heillä jäi ikään kuin ”levy päälle”. Myös muiden mieliala vaikutti useamman laulajan mielialaan. Jos kukaan ei oikein jaksanut keskittyä harjoituksiin, niin yleinen mielentila muuttui helposti negatiiviseksi ja hermostuneeksi. Myös monen mielestä kuoronjohtajan mieliala vaikutti omaan mielialaan sekä harjoituksissa että konserteissa. Harvalla kuorolaisella oli tullut mieleen harrastuksen lopettaminen. Vaikeimmat asiat kuorolaisille olivat jotkin kappaleet, kuoron yhteissointi ja uusista lauluista innostuminen. Vanhojen kappaleiden suhteen innostuksen ylläpitäminen oli haastavaa monen laulajan mielestä. Poikien äänenmurrokseen tottuminen oli joillekin samassa stemmassa laulaville pienoinen haaste.

Ikävimmät kokemukset kuorolaisilla oli koevuodelta, vaikeista kappaleista ja sosiaalisista kohtaamisista. Koevuosi, joka on kuorolaisten ensimmäinen kuorovuosi, oli monien mielestä stressaava kokemus. Ohjelmistoa tuli nopealla aikavälillä paljon ja sosiaalinen ympäristö oli uusi. Ystävystyminen vanhempiin kuorolaisiin vei aikaa ja energiaa. Oman lauluäänen hallitseminen oli myös vielä alussa ja monet kokivat harjoituksiin tulemisen aluksi jännittävänä. Vaikean alun jälkeen ryhmäytyminen kuitenkin helpottui ja kuorolaiset kokivat saaneensa paljon ystäviä kuoroharrastuksestaan. Suuri ikäero vanhempiin laulajiin koettiin aluksi pelottavana asiana, mutta monet sanoivat kuorokummien auttaneen sopeutumisessa ja muihin laulajiin tutustumisessa. Vanhempien laulajien keskuudessa turhautumista aiheutti nuorempien keskittymiskyvyn puuttuminen, mikä osaltaan saattoi aiheuttaa harjoituksissa levottomuutta.

Kuorolaisten haastatteluista nousi esille useaan kertaan juurikin kaveriporukoiden muodostuminen. Monien mielestä kuorossa oli helppo olla oma itsensä ja vaihdella ryhmiä vapaasti. Koulumaailmassa niin sanotut klikit vaikuttivat monien mielestä negatiivisesti koulun sosiaaliseen ilmapiiriin. Tiettyjen ryhmien välillä liikkuminen katsottiin epäsovivaksi ja leimautuminen tiettyyn ryhmään kesti koko opiskeluajan.

6.5 Omat muistoni

Muistan itse, miten jännittävältä ensimmäiset harjoitukset tuntuivat, kun koevuosi alkoi. Vaikka olimme viettäneet koevuotisten kanssa paljon aikaa, tuntui kantakuoron laulajisto edelleen vieraalta. Onnekseni kuorokummikseni valikoitui veljeni hyvä ystävä, joka tuki minua kaikin tavoin. Varmasti veljeni läsnäolo kuoroharjoituksissa helpotti alkua, sillä en ollut täysin yksin isojen keskellä. Olen huomannut jälkepäin, että tulen edel-

leen hyvin toimeen minua vanhempien ihmisten kanssa. Osaltaan siihen on varmasti vaikuttanut kuorovuosieni alkukokemukset.

Isossa kuorossa laulaminen teki oloni turvalliseksi alusta lähtien, sillä tiesin, etten olisi yksin stemmassani. Toisaalta oli kasvattavaa saada kokemuksen karttuessa enemmän vastuuta laulamisesta ja pienien soolojen myötä jouduinkin ottamaan vastuun omasta äänestäni. Myös soittotehtävät opettivat rohkeutta esiintymiseen ja itsensä ilmaisemiseen. Kuorokummina olo toi entistä enemmän vastuuta ja huomio kiinnittyi oman laulun lisäksi kummilapsen toimintaan. Yhteenkuuluvuuden tunne kasvoi entisestään.

Monista kuorokavereistani on tullut myös opiskelukavereitani. Olen edelleen tekemisissä vanhojen kuorokavereiden kanssa. Yhdistävä tekijä lapsuudessa on edelleen yhdistävä tekijä, vaikka olemmekin jo aikuisia.

7 Pohdinta ja kehittämisehdotukset

Tämän prosessin aikana olen saanut vahvistusta siihen, että kuoro harrastuksena kehittää lasten ja nuorten sosiaalisia taitoja. Lapsikuoro ei pysty toimimaan optimaalisesti, jos se ei ole samalla kuoro ja sosiaalinen yhteisö. Haastattelujen perusteella suurin osa kuorolaisista tulee mukaan juuri kaveripiirin takia. Nuoret hakevat sosiaalisia kontakteja, ja kuorossa on hauskaa ensisijaisesti kaverien takia, ei välttämättä sen takia, että siellä tehdään kivaa musiikkia tai pidetään taukoja. Kuoroleireillä vapaa-ajan leikit ja kaikki muu sosiaalinen tekeminen on olennaista kuoron kasassa pitämiseksi ja nuorten jaksamisen ylläpitämiseksi. Tämä kaikki kertoo siitä, että kuoron sosiaalinen ympäristö on kuorolaisille hyvin tärkeä.

Taiteellisen johtajan ei tarvitse välttämättä vaikuttaa sosiaalisuuteen aikuisen roolissa. Hän voi tarjota sosiaalisia tilanteita ja auttaa ryhmäytymisessä. Leikki, kavereiden kanssa oleminen ja muu sosiaalinen toiminta motivoi nuoria päämäärätietoiseen työn tekemiseen kuorossa. Jos harjoituksissa on tylsää, eivät tauot tai muu vapaa-aika korvaa sitä. Jos ilmapiiri on huono, on se myös este sosiaaliselle toiminnalle. Myös johtajan suhtautuminen laulajiin vaikuttaa kuoron toimintaan. Haastatteluissa nousi useaan kertaan esille se, että Hyökin huumorintaju ja kyky kuunnella laulajia ovat hänen parhaita piirteitään laulajien mielestä. Olen itsekin samaa mieltä siitä, että johtajalla on

vaikutusta laulajien viihtyvyyteen. Itse koin omien kuorovuosieni aikana monenlaisia kohtaamisia johtajien kanssa. Välillä johtajan persoona saikin minut keskeyttämään harrastukseni. Loppujen lopuksi se, mikä sai minut kuitenkin pysymään kuoroharrastuksen parissa, oli johtajasta riippumatonta. Ystävyys kuorokavereiden kanssa vaikutti enemmän kuin johtaja.

Kuten Pasi Hyökkikin sanoi, lapsi oppii eniten esimerkin avulla. Siksi hän lähestyy heitä muusikkona ja opettajana. Esimerkki saa lapsen miettimään omaa tulkintaansa. Kun hänelle annetaan mahdollisuus miettiä itse tulkintaa, hän saattaa myös ehdottaa jotain. Antamalla tilaa lasten omille tulkinnoille tinkimättä kuitenkaan taiteellisesta tasosta ja laadusta on mahdollista saada lapsi inspiroitumaan myös musiikin tekemisen kautta, ei pelkästään kuoroyhteisön sosiaalisten elementtien avulla. Tulkintavaihtoehtoja voi hakea myös yksittäisten laulajien omien vahvuusalueiden kautta. Kun musiikki avautuu laulajille, se avautuu myös yleisölle. Samalla lapsi saa positiivisen kokemuksen omista taidoistaan ja musiikillisen minäkäsityksen kehitys saa uutta pontta onnistumisista.

Oppimiseen liittyviä teorioita lukiessani tulin pohtineeksi niiden soveltuvuutta kuorolauluun. Vygotskyn sosiaalis-kulttuurinen teoria linkittyy aiheeseeni hyvin. Lapsen ja hänen läheistensä välinen vuorovaikutus vaikuttavat olennaisesti oppimiseen. Vanhemmilla on siis iso rooli lapsen oppimisen kehityksessä. Kulttuuriin liittyvät traditiot, taidot ja arvot välittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Näin myös sosiaalis-kulttuurinen ympäristö ja yhteisön toiminta vaikuttavat kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Verrattuna Piaget'n ajatukseen oppimisesta toiminnan ja kokemusten kautta, Vygotskyn teoria on käytännönläheisempi ja sosiaalisempi lähestymistapa. Molemmista teorioista löytyy kuitenkin osia, jotka toteutuvat kuoroharrastuksessa.

Kuorokummijärjestelmä on loistava toimintamalli. Kummien valinta on erittäin tärkeä asia ja sillä on merkitystä uuden kuorolaisen menestykselle. Tapiolan kuorossa on melko suuri ikähaitari, vanhimmat kuorolaiset voivat olla jopa kymmenen vuotta vanhempia kuin nuorimmat. Tapiolan kuoron kaltaisen sosiaalisen yhteisön rakentamisessa esimerkin voima näyttää olevan suuri. Pienet kuorolaiset oppivat parhaiten, kun he näkevät, kuinka vanhemmat kuorolaiset tekevät asioita. On myös tärkeää pitää vanhemmat kuorolaiset motivoituneina ja siksi kuorokummius sekä muut heille annetut vastuulliset tehtävät motivoivat heitä. Viihtyvyyden ja yhteisöllisyyden kasvavat, kun eri-ikäiset lapset ja nuoret saavat vuorovaikutuksen avulla kiinteämmän yhteyden toisiinsa ja siten monipuolistavat sosiaalista ympäristöään.

Lapsikuoron kanssa työskentely ei näytä hirveästi eroavan aikuisten kanssa työskentelystä. Lapset saattavat olla jopa hieman pitkäjänteisempiä kuin aikuiset. Siihen vaikuttaa osaltaan myös se, että Tapiolan kuoro kokoontuu kaksi kertaa viikossa, kun aikuiskuorot yleensä kerran viikossa. Aikuiskuorossa viikon harjoitusten väli aiheuttaa unohtamisia, puhumattakaan poissaolojen vaikutuksista. Aikuiskuorossa oppimisprosessi tekee tästä syystä edestakaista liikettä, kun lapsikuorolla prosessi on dynaamisempi. Mieskuoron johtaminen taas ei eroa lapsikuorosta paljoakaan. Hyökin mukaan ”meteli” on ainakin usein samankaltaista. Sekakuorossa toiminta on Hyökin mukaan tavoitteellisempaa ja harjoituksissa halutaan olla tehokkaita ja käyttää siihen kuluva aika mahdollisimman hyvin. Toisaalta aikuisten venymiskyky on toista luokkaa kuin lapsilla. Hyökin mukaan tämä näkyy siinä, että aikuiskuoro voi tehdä aivan upean konsertin vähäisestä harjoittelusta huolimatta. Ideaali tilanne olisi se, että venyminen tapahtuisi jo harjoituksissa, jolloin varsinaiseen esitykseen jäisi tilaa musiikin ilolle ja tekemiselle. Tapiolan kuorossa kahden viikoittaisen harjoituksen tulos näkyy ja kuuluu kuoron konserttiesiintymisessä ja erityisesti soundissa, kun esiintymishetkellä ei ole suurta venymistarvetta. Kaikki osaavat asiansa ja stemmansa niin hyvin, ettei tarvitse ajatella mitä tapahtuu vaan voi enemmän keskittyä siihen, miten tapahtuu.

Tapiolan kuoron historia on osoittanut, että kuoronjohtajan vaihdos on myös kriittinen tekijä yhteisön sosiaalisen kehityksen näkökulmasta. Lapsikuoron johtajasta tulee ajan myötä miehen tai naisen malli lapsille. Kun johtaja vaihtuu, on lapsille luonnollisesti haastavaa oppia pois aikaisemmasta pitkäaikaisesta ”isähahmosta” ja opetella olemaan uuden toisenlaisen johtaja-hahmon kanssa. Tärkeintä tällaisissa muutostilanteissa on olla aito eikä pidä yrittää olla jotain muuta kuin on. Lapset huomaavat heti, jos et ole oma itsesi.

Hyökin mukaan lapset ovat tällaisissa muutoksissa hyvin konservatiivisia. Muutosprosessi Hyökin kohdalla aikaisemmasta ”isähahmosta” uuteen ”isähahmoon” kesti vuosia. Lapset saivat palautekeskusteluissa purkaa omia kuoronjohtajan muutoksesta johtuvia tunteitaan kirjoittamalla ja puhumalla. Jotkut lapsista saattoivat jäädä pois siksi, etteivät kaikkien kemiat kohdanneet. Kuoron onnistumiset Hyökin johdolla ja yleisön palaute ovat auttaneet muutosprosessissa. Kuorolaiset ovat huomanneet olevansa yhtä hyviä kuin ennenkin, vaikka johtaja onkin vaihtunut.

Haastattelujen perusteella on mahdollista päätellä, että haastava musiikki kehittää myös lasten musiikkimakua ja heidän arvioitaan ”hyvästä” ja ”huonosta” musiikista. Kun

on selvinnyt voittajana haastavan ja vaikean musiikkikappaleen tulkinnasta kehittyä myös asiantuntijaksi ”hyvän” ja ”huonon” suorituksen suhteen. Musiikin korkeatasoinen tekeminen harrastustoiminnassa onkin tärkeää musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Mielestäni laadusta ei saa tinkiä.

Tapiolan kuoron taiteellisen johtajan tärkeä tehtävä on välittää eteenpäin lapsille klassisen musiikin ideologiaa, kulttuuria ja makua, erityisesti näinä aikoina, jolloin kaikki kevyt valtaa alaa.

Opinnäytetyötäni tehdessä olen huomannut, että sosiaalisten taitojen osalta Tapiolan kuoro on hyvällä mallilla. Musiikillisesti kuoro toimii korkealla tasolla ja siitä ei tingitä mistään hinnasta.

Se, mikä kuitenkin jäi mietityttämään oli, että miten kuorotoiminnan saisi leviämään muuallekin, kuin pääkaupunkiseudulle, ja miten musiikin tekemisen korkean laadun pystyisi takaamaan? Työskennellessäni Tapiolan kuoron laulajien kanssa olen monesti miettinyt, miten he edelleen jaksavat tehdä musiikkia näin intensiivisesti ja kunnianhimoisesti. He ovat varmasti kasvaneet musiikin parissa ja tottuneet sen tekemiseen monella saralla. Tähän liittyen minulla nousi mieleen muutamia kehittämisehdotuksia.

Oman kokemukseni mukaan suomalaisen koulumusiikin kehitys on polkenut paikkalaan. Taideaineiden tuntimäärien kiristäminen ja pätevien opettajien pula on vaikuttanut osaltaan musiikin opetuksen tasoon. Harrastustoiminnan monipuolisuus olisikin yksi ratkaiseva tekijä. Mielestäni lasten musiikkikasvatuksen pidempi jatkumo tulisi olla saumaton. Tällä hetkellä on kuitenkin se tilanne, että usein ryhmäopetus musiikissa alkaa musiikkileikkikoulussa, mutta loppuu kuin seinään kouluun mennessä. Tämä tulisi ehdottomasti muuttaa. Mikäli kouluikäisille olisi tarjolla musiikkiopistojen ulkopuolella musiikin harrastusmahdollisuuksia esimerkiksi iltapäivätoiminnan parissa, olisi mahdollista jatkaa hyvän alun saanutta musiikin harrastamista myöhemmälle iälle. Monesti puhutaan siitä, että koululaisilla on liian pitkiä aikoja iltapäivisin vapaata, kun vanhemmat ovat vielä töissä. Siihenkin löytyisi ratkaisu tällä toiminnalla.

Suomessa voisi syntyä paljon enemmän hyvätasoista kuoromusiikkia, jos aikuiskuorot harjoittelisivat kaksi - kolme kertaa viikossa. Työelämän asettamien haasteiden takia on hyvin vaikea järjestää harjoitukset monta kertaa viikossa. Tapiolan kuoron laulajien haastatteluissa tuli esille, että kuorolaiset olisivat valmiita harjoittelemaan jopa enem-

män kuin kaksi kertaa viikossa, mikäli kuoron johdosta sitä esitettäisiin. Kunnianhimoa siis löytyy. Toisaalta, jos vertaa urheiluharrastuksiin vastaavalla tasolla, niissä usein harjoitellaan kuusi – seitsemänkin kertaa viikossa. Sinänsä samanlainen panostus kuoroharrastukseen ei olisi mahdoton idea.

Toinen asia, mikä nousi esille opinnäytetyötäni tehdessä oli Tapiolan kuoron laulajien vastuunotto. Monien laulajien mielestä he olivat valmiita ottamaan enemmän vastuuta kuoron toiminnasta. Olisikin hyvä kokeilla esimerkiksi kuorolaisten vetämiä pieniä matineoita, joihin he saisivat itse valmistaa ohjelmistoa pienryhmissä ja toteuttaa omia näkemyksiään. Tällä tapaa laulajat saisivat myös mahdollisuuden opetella esimerkiksi konserttien järjestämiseen liittyviä asioita, jotka saattavat hyödyttää heitä tulevaisuudessa.

Lähteet

- Aaltonen, A. 2004. Tapiolan kuoron pedagoginen merkitys vuosin 1963-2003. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Ala-Pöllänen, K. 2013. Artikkeliteoksessa (toim. Jaantila, A. & Forssén, E.) Tapiolan kuoro 50 vuotta. Minerva Kustannus. Liettua. 30-32.
- Erkkilä, T. 2013. Pedagogiikka Tapiolan kuorossa ja Kari Ala-Pöllänen yhteistoiminnallisena lapsikuoron johtajana. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 2001. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Edita. Helsinki
- Historia. Tapiolan kuoro. www.tapiolankuoro.fi/historia. Luettu 28.11.2014.
- Hyökki, P. Asiantuntija. Taiteellinen johtaja. Tapiolan kuoro. Haastattelu. 12.02.2015. Espoo
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Hämeenlinna.
- Lähikehityksen vyöhyke. Wikipedia. fi.wikipedia.org/wiki/lähikehityksen_vyöhyke. Luettu 5.5.2015.
- Matvejeff, P. 2013. Artikkeliteoksessa Tapiolan kuoro 50 vuotta: laulut, matkat, ystävät (toim. Jaantila, A. & Forssén, E.) Minerva Kustannus Oy. Liettua. 57
- Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. PS-kustannus. Juva.
- Pohjola, E. & Tuomisto, M. 1992. Tapiola Sound. WSOY. Porvoo.
- Salmenkangas, J. 2010. Kuoro hyvinvoinnin rakentajana – tapaustutkimus Jyväskylän Musica-kuorosta. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Siljander, E. & Louhivuori, J. 2014. Kuoro tuottaa hyvinvointia ja terveyttä. Artikkeliteoksessa http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/keinot/esimerkkeja/kuoro. THL & Jyväskylän yliopisto. Luettu 3.1.2015.
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Tampere.
- Taiteellinen johtaja. Tapiolan kuoro. www.tapiolankuoro.fi/taiteellinenjohtaja Luettu 28.11.2014.

Haastattelukysymykset Tapiolan kuoron laulajille

Kuinka kauan olet laulanut kuorossa?

Miksi aloitit laulamisen?

Oletko viihtynyt kuorossa?

Oletko saanut uusia ystäviä?

Mikä täällä kuorossa on kivaa?

Mitä vanhempasi sanoi sinulle, kun he ehdottivat kuoroon tulemistä?

Miksi he halusivat sinun tulevan Tapiolan kuoroon?

Miksi Pasi on kiva?

Miksi Annika on kiva?

Jos saisit päättää, niin mitä tekisit kaikkein mieluiten kuorossa?

Mikä on kivoin muistosi kuorosta?

Mikä on mieluisin laulusi?

Onko paras kaverisi kuorolainen?

Oletko muulloin kuin kuorossa kuorokavereittesi kanssa?

Millainen fiilis sinulla on kuoroharkkojen jälkeen?

Mikä on vaikeinta kuorolaulamisessa?

Mikä on ikävintä kuorolaulussa?

Harjoitteletko paljon kotona ja ennen kuorotreenejä?

Haastattelukysymykset Pasi Hyökille

Miten tärkeänä pidät kuoron sosiaalista yhteisöä?

Miten sinun ja kuorolaisten välinen vuorovaikutus näkyy kuoron arjessa?

Mitä mieltä olet Tapiolan kuoron kuorokummijärjestelmästä?

Mikä oli sinulle kaikista vaikeinta, kun aloitit Tapiolan kuoron johtajana?

Oliko sinulla jotain kikkoja tai temppuja, joiden avulla pääsit sisään yhteisöön?

Millainen roolimalli haluat olla Tapiolan kuoron laulajille?

Eroaako lapsikuoron kanssa työskentely aikuisten kanssa työskentelystä?

Koetko olevasi sosiaalinen?

Onko epäsosiaalisuudesta ollut sinulle haittaa?